

LASTENSUOJELUN JA PERHETYÖN KEHITYSSUUNTIA YRITTÄJÄN NÄKÖKULMASTA NURMIJÄRVELLÄ

Ilkka Arino

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Opinnäytetyö, Sosionomi AMK

Lastensuojelun ja perhetyön kehityssuuntia yrittäjän näkökulmasta

Nurmijärvellä.

Kevät 2013

TIIVISTELMÄ:

Arino, Ilkka. Lastensuojelun ja perhetyön kehityssuuntia yrittäjän näkö-kulmasta Nurmijärvellä. Järvenpää kevät 2013, 56 sivua, 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Järvenpään yksikkö, Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyöni tutkimuskysymys liittyi Nurmijärven kunnan lastensuojelupalveluihin. Tein opinnäytetyöni Suvrinteen Perhekodille, joka halusi selvityksen Nurmijärven kunnan lastensuojelupalveluista oman toimintansa kehittämisen suunnittelun avuksi. Suvrinteen Perhekoti on 6-paikkainen ammatillinen perhekoti Nurmijärvellä. Tutkimuskysymykseni olivat, miten lastensuojelun perhetyön palvelut on tällä hetkellä järjestetty ja millaisia yksityisiä lastensuojelun palveluita Nurmijärvellä tulevaisuudessa tarvitaan?

Teoriaosuuden aluksi esittelen aiheeseen liittyviä keskeisiä käsitteitä kuten lastensuojelun perhetyön, ehkäisevän perhetyön ja niiden vaikuttavuuden arviointia. Seuraavaksi käyn läpi tutkimuksia, jotka liittyvät perhetyön vaikuttavuuteen, lastensuojelupalveluiden kilpailutuksen ja Nurmijärven kunnan yksityisiin sosiaalipalveluihin suhtautumiseen. Täydennän tätä aineistoa kuvailemalla yksityisten sosiaalipalveluiden tilannetta koko Suomen tasolla, ja käymällä läpi Nurmijärvellä tapahtuvaa sosiaalipalvelutuotantoa. Tätä teoreettista osuutta täydennän itse keräämälläni aineistolla.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus. Aineistonkeräysmenetelmänä käytin puoli-strukturoitua haastattelua sen joustavuuden vuoksi. Haastateltaviksi valikoitui eliittiotantaan perustuen 4 alan ammattilaista. Haastateltavien vähäisen määrän korvasi heidän keskeinen asemansa tutkimuksen kysymysten kannalta. Aineiston analyysin toteutin käyttäen aineistolähtöistä analyysiä.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että Nurmijärvellä on kattava perhetyön organisaatio, joka kykenee melko joustavasti vastaamaan perheiden erilaisiin palvelutarpeisiin. Yksityisten palveluntarjoajien käyttö on ollut suhteellisen vähäistä, mutta tulevat kilpailutukset poliittinen tahtotila ja taloudelliset paineet saattavat tätä tilannetta muuttaa. Tarvetta ja mahdollisuuksia erilaisissa perhetyön palveluissa olisi paljon. Kaikki palvelut eivät kuitenkaan kiinnosta yksityisiä toimijoita epävarman kannattavuutensa takia. Toisaalta työssä tuli esiin perhetyön vaatavuus ja ongelmien ratkaisemisen vaikeus. Monimutkaiset ja syvälliset ongelmat vaativat koko ammattilaisverkoston osaamisen ja aina sekään ei riitä. Suvrinteen Perhekodin kannalta suurin osa perhetyön palvelumahdollisuuksista ei näyttäyty kiinnostavina, mutta joitakin kiinnostavia palvelumahdollisuuksia löytyi. Tukiasumispalvelun sisältävä perhetyö täydentämässä laitospalveluista on eräs sellainen mahdollisuus. Toinen mahdollisuus liittyy perhekotitoiminnan laajentamiseen toisen yksikön muodossa. Valintaan tulee vaikuttamaan liiketaloudellisen ajattelun lisäksi vahvasti toiminnan eettisyys ja hyödyllisyys.

Asiasanat: Perhetyö, Lastensuojelu, Sosiaalipalvelut, Ennaltaehkäisy

ABSTRACT:

Arino, Ilkka. Trends in child protection and family work from entrepreneurs' perspective in Nurmijärvi. Language: Finnish. Järvenpää, spring 2013, 56 pages, 1 appendix.

Diaconia University of Applied Sciences, Degree Programme in Social Services.

The main research question of the study addressed issues concerning child protection services of Nurmijärvi municipality. The study was ordered by a professional family home Suvirinne. Suvirinne needed information about the public child welfare services of Nurmijärvi to develop their own services. Suvirinne is a professional family home for six children, it is located in Nurmijärvi. The research questions were: how are the child protection services' family work organized in Nurmijärvi, and what kind of private child protection services are needed in the future.

First part of the work presents the theoretical background and issues closely related to the study, such as child protection's family work, preventative work and effectiveness of that work. This is followed by a brief description of studies related to similar issues. Final part of the background information has to do with private social services at the National level and more specifically, the available social services in Nurmijärvi. This study is a qualitative research where the material was gathered by using semi-structured interviews. The method was chosen for its flexibility when dealing with complex subjects of discussion. The interviews were conducted with a selected group chosen for their professional positions. The material was analyzed by using the methods of the grounded theory.

It became evident that there is an extensive and well organized service system in place for the needs of family work in Nurmijärvi. Private companies have not been extensively used so far. But due to the upcoming purchase programmes, political environment and financial pressure, it may soon become more common. There was a lot of possibilities were a private service provider could compete in. At the same time the difficulty of the work became evident. Family work professionals encounter very complex and difficult problems. Often it takes the combined professional knowledge and experience of a group to solve the problems. Sometimes even that effort is not enough. As a result of this study, Suvirinne concluded that it needs more than an opportunity to start new services. Most of the possibilities that emerged would have meant hiring outside professionals to do the work. This conflicted with the principles of the entrepreneurs. There remained a few interesting opportunities within the family work services. One of these was a support arrangement that could exist between an institutional care and independent living. Another possibility emerged regarding foster care. There is a continuing need for more professional family homes in Nurmijärvi.

Key words: Child protection, Family work, Social services, Prevention

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	8
2.1 Yksityisen perhetyön viitekehys ja käsitteitä	8
2.2 Lastensuojelun perhetyö	12
2.3 Lastensuojelun ehkäisevä perhetyö	15
2.4 Perhetyön menetelmät ja työmuodot	15
2.5 Vaikuttavuuden arviointi lastensuojelutyössä	16
3 AIHEESEEN LIITTYVIÄ TUTKIMUKSIA	18
4 PERHETYÖN LAINSÄÄDÄNTÖÄ	22
5 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ	23
6 YKSITYISET SOSIAALIPALVELUT SUOMESSA	24
7 SOSIAALIPALVELUTUOTANTO NURMIJÄRVELLÄ	26
7.1 Lastensuojelun prosessi	28
7.2 Avohuollon tukitoimet	28
7.3 Kunnan resurssit lastensuojelun perhetyössä	28
7.4 Nurmijärvellä sijaitsevat yksityiset palveluyksiköt	29
8 TUTKIMUKSEN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	30
8.1 Tutkimusaineiston keruu	31
8.2 Tutkimusaineiston analyysi	32
8.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	33
9 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	35
9.1 Tiedonhankinta ja haastattelut	35
9.2 Aineiston analysointi	36
10 TUTKIMUSTULOKSET	38
10.1 Lastensuojelun perhetyön palveluntuottajat ja hankintamenettely	38
10.2 Perhetyön sisältö	40
10.3 Yksityiset palvelut	41
10.4 Perhetyön haasteet	42
10.5 Tulevaisuuden tarpeet	44
10.6 Tutkimuksen luotettavuus	45
11 JOHTOPÄÄTÖKSET	47
11.1 Perhetyön palveluiden tilanne Nurmijärvellä	47
11.2 Tarve yksityisille lastensuojelupalveluille	50

12 POHDINTA	51
LÄHTEET.....	53
LIITE 1	56

1 JOHDANTO

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi käytännönläheisen, itseäni kiinnostavan ja omaa oppimistani tukevan selvitystyön. Tällä hetkellä toimin ammatillisen perhekodin vanhempana, joten lastensuojeluala ja yritystoiminta olivat luonnollinen valinta työlleni. Lastensuojelupalveluiden tulevaisuuden tarpeiden selvittäminen on välttämätöntä oman yrityksen toimintaa kehitettäessä. Muutokset toimintaympäristössä ja palveluiden tarpeessa ovat keskeisiä asioita, jotka vaikuttavat yksityisten yrityksen toimintaan. Päätin työssäni selvittää sitä, millaisia lastensuojelun palveluntarpeita Nurmijärvellä tulevaisuudessa on ja miten nykyinen järjestelmä kykenee niihin vastaamaan.

Perheiden ongelmien ennaltaehkäisyä pidetään lastensuojelun nykytilanteessa kaikkein tavoiteltavimpana asiana. On selvää, että jokainen perhe, joka hajoaa, tulee yhteiskunnallemme erittäin kalliiksi. Monet tunnustavat, että riittävällä perhetyöllä siinä vaiheessa, kun ongelmat eivät vielä ole ylipääsemättömiä, säästettäisiin paljon rahaa. Jokainen estetty huostaanotto säästää noin 60 000 euroa vuodessa (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos i.a). Tätä pohtiessani mietin, mikä on yksityisten toimijoiden rooli perhetyössä Nurmijärvellä. Päätin selvittää, miten lastensuojelun perhetyön palvelut on kunnassa järjestetty ja miten yksityiset yritykset ovat niissä mukana.

Oma perhekotimme sijaitsee Nurmijärvellä ja sen kautta olen luonnollisesti ollut jonkin verran yhteydessä kunnan lastensuojelun- ja perhetyöntekijöihin. Oma käsitykseni on, että Nurmijärvellä suhtaudutaan avoimesti uusiin ideoihin ja yhteistyö yksityisten toimijoiden ja kunnan välillä on toimivaa. Toivon, että tämä selvitys onnistuu kuvaamaan totuudenmukaisesti tulevia lastensuojelupalveluiden tarpeita ja antaa edellytyksiä yksityisen yrityksen toiminnan suunnittelulle. Ennakko-oletukseni oli, että yksityisille perhetyön palveluille on tarvetta, joten työn painopiste on perhetyössä. Toissijainen selvitystyöni koskee muiden yksityisten lastensuojelupalveluiden tarvetta.

Työssäni esittelen aluksi perhetyön määritelmiä, jotta lukija voi paremmin ymmärtää käsiteltävää aihetta ja toiminnan tausta-ajatuksia. Toinen keskeinen asia, jonka nostan esiin, on tehtävän työn vaikuttavuus, jota perhetyössä arvioidaan yllättävän vähän. Lisäksi käyn läpi yksityisten sosiaalipalveluiden tilannetta Suomessa ja Nurmijärven kun-

nassa. Tutkimuksellinen osuus koostuu haastatteluaineistosta, jota kerään perhetyön ja lastensuojelun työntekijöiltä. Lopuksi kokoan edellä käsittelemäni asiat yhteen johtopäätöksiä varten.

2 TYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Suvrinteen perhekoti on Nurmijärvellä toimiva yksityinen lastensuojelualalla toimiva yritys. Yritys on perustettu vuonna 2006 ja sen liiketoiminta on lastensuojelun ympäri-vuorokautisten asumispalveluiden tarjoamista. Perhekoti työllistää tällä hetkellä yrittä-jäpariskunnan lisäksi yhden osa-aikaisen työntekijän. Perhekoti toimii Nurmijärvellä, joka on noin 40 000 asukkaan nopeasti kasvava kunta pääkaupunkiseudulla.

Lastensuojelupalvelut ovat kehittymässä ennaltaehkäisevään suuntaan, jolloin perheitä autetaan jo silloin, kun ongelmat eivät vielä ole kasvaneet ylitsepääsemättömiksi. Ajois-sa annettu tuki voi estää perheen rikkoutumisen, mutta nykyiset lastensuojeluresurssit painottuvat pääasiassa sijaishuollon järjestämiseen. (Lastensuojelun käsikirja i.a.) Re-surssit eivät ole olleet riittäviä ylläpitämään nykyistä sijaishuoltojärjestelmää ja sen li-säksi tarjoamaan tehokasta ennaltaehkäisevää tukea perheille silloin, kun ne sitä tarvit-sevat. Nyt tilanne on muuttumassa ja suuntaus on purkaa laitospalveluista sijaishuoltoa perhehoitoa ja ennaltaehkäisevää perhetyötä lisäämällä. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 3.a§ ja 50. §)

2.1 Yksityisen perhetyön viitekehys ja käsitteitä

Lastensuojelun ennaltaehkäisevä työ on suuri kokonaisuus, johon liittyvät neuvolat, päivähoito, koulujärjestelmä ja sosiaalityö. Keskityn työssäni kuitenkin vain lastensuo-jelun tarjoamaan perhetyöhön, joka on keskeinen ja aktiivinen ennaltaehkäisevän tuen muoto. Perhetyö on laaja käsite, jota täytyy tarkemmin määritellä, jotta voi ymmärtää mitä se missäkin yhteydessä tarkoittaa.

Yksityistä perhetyötä suunniteltaessa on otettava monta eri asiaa huomioon. Seuraavalla sivulla olevassa kuvassa tuon esiin joitakin niitä asioita, jotka vaikuttavat suunnitteluun. On tarpeen laatia huolellinen liiketoiminnan ympäristökartoitus, jossa on huomioitava useita eri näkökulmia. Ensisijaisesti uudelle liiketoiminnalle on oltava kysyntää, eli tuo-tettavat palvelut on saatava myytyä. Tämä asettaa edellytyksiä tarjottavan perhetyön sisällölle, jotta se sopii nykyisiin käsityksiin hyvistä ja tehokkaista perhetyön menetel-

mistä ja tavoista auttaa. Uuden palveluntarjoajan on myös tunnettava asiaan liittyvä lainsäädäntö ja kuntien erilaiset ostokäytännöt ja suhtautuminen yksityisiin palveluntarjoajiin.

Kuva 1. Viitekehys

Nämä asiat ovat kiinteä osa sitä teoriaa ja tietoperustaa, joka pitää ymmärtää ja selittää, jotta tämän työn kaltaista kehittämispainotteista työtä voi tehdä. Työhöni kiinteästi liittyviä käsitteitä ovat:

Ammatillinen perhekoti on perhehoidon ja laitoksen väliin sijoittuva sijaishuoltomuoto. Ammatillisissa perhekodeissa hoidetaan sellaisia lapsia, joita ei esimerkiksi vaikeahoi-

toisuuden takia voi sijoittaa sijaisperheeseen. Ammatillisella perhekodilla tarkoitetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain mukaisen luvan saanutta perhekotia, jossa sijoitettujen lasten kanssa yhteisessä kodissa asuu pääsääntöisesti kaksi hoidosta ja kasvatuksesta vastaavaa henkilöä (Sosiaaliportti, lastensuojelukäsikirja, työprosessi i.a).

Perhehoito tarkoittaa kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen hoitoa yksityiskodissa. Perhehoitoa voidaan järjestää huostaan otetuille lapsille, tai avohuollon- tai jälkihuollon tukitoimena. (Ilmonen, Pajukoski, Hujala 1993, 14.)

Perhekuntoutuksella tarkoitetaan niitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, jotka kohdentuvat perheyhteisön tai useamman kuin yhden jäsenen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden sekä toimintakyvyn ylläpitämiseen, edistämiseen ja tai palauttamiseen. (Ilmonen ym. 1993, 23.)

Perhetyö tarkoittaa esimerkiksi perheen kotona tehtävää perhetyötä, joka voi olla perhetyöntekijän antamaa keskusteluapua tai tukea erilaisissa arjen toiminnoissa. Perhetyöllä voidaan tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään, tehdä vanhemmuuden arviointia ja järjestää lapselle hänen hyvinvointiaan tukevaa toimintaa. Perhetyö on usein käytännön avun ja psykososiaalisen tuen yhdistelmä. (Sosiaaliportti, lastensuojelun käsikirja, perhetyö i.a.)

Perhetyön käsitteestä on tullut sosiaalialalla kaikkien tuntemaan kieltä. Se esiintyy keskusteluissa usein ja sitä pidetään luontaisena työskentelymenetelmänä. Perhetyön käsitteitä on käytössä hyvin suuri määrä, joten on syytä määritellä sitä ja sen lähikäsitteitä vielä tarkemmin.

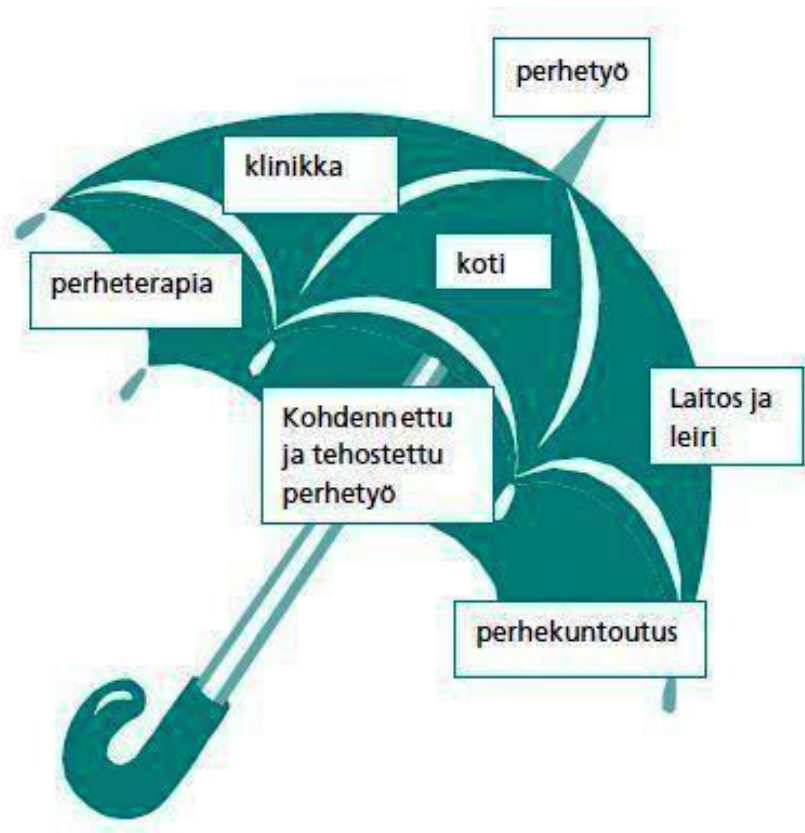
Perhetyötä voidaan yrittää jäsentää monella tapaa, esimerkiksi organisoinnin, toteuttamispaikan, tavoitteen, sisällön tai menetelmän mukaan. Yksi mahdollinen ja nyt esittelemäni jäsenystapa on jaotella perhetyö laitoshuollon, välimaaston ja avohuollon perhetyöhön. Laitoshuollon perhetyöllä tarkoitetaan työtä, joka tehdään laitoksen tiloissa ja painottuu lapsen sijoituksen aikaiseen työskentelyyn. Välimaaston perhetyö tarkoittaa laitoksissa kehiteltäviä avohuollollisia perhetyömuotoja, joissa palvelu viedään perheen kotiin ja laitos toimii työskentelyn tukirakenteena. Tällainen työskentely kohdistetaan

usein perheisiin, joissa on laitossijoituksen uhka. Avohuollon perhetyötä on sosiaalitoimen, kotipalvelun ja esimerkiksi järjestöjen perhetyö, jossa tukeminen tapahtuu pääsääntöisesti perheen kotona, mutta huostaanoton uhka ei ole vielä konkreettista. Jotkut avoimet kohtaamispaikat ja päiväryhmätoiminnat voidaan lukea tähän luokkaan, vaikka toiminta tapahtuukin kodin ulkopuolella. (Heino, Berg, Hurtig 2000, 12.)

Käsitteistön jaottelun hankaluudesta kertoo esimerkiksi se, että Ensi- ja turvakotien liiton päiväryhmätoiminta on Perhetyön ilo ja hämmennys -kirjassa luokiteltu avohuollon työmuodoksi, kun taas kirjassa Lastensuojelu tänään. Se esitellään tyypillisenä välipalvelumuotona. (Heino ym. 2000, 18; Puonti ym. 2004, 249.)

Lisää tasoja perhetyön määrittelyyn saadaan lisäämällä paikan ja tekijän lisäksi perheen yksilöllinen palvelutilanne. Puhutaan ehkäisevästä työstä, joka on kaikkea työtä, jolla pyritään ehkäisemään ongelmien syntymistä. Toinen taso on varhainen puuttuminen, jossa tavoitteena on tuen antaminen perheille ennen kuin ongelmat kasaantuvat liian suuriksi. Tässä vaiheessa tavoitteena on usein huostaanoton ehkäiseminen. Kolmas, ja eniten työllistävä taso, on korjaava työ. Korjaavalla työllä tarkoitetaan useimmiten tehostettua kotipalvelua tai sosiaalityötä sekä avohuollossa että laitoksissa toteutettua terapiatyötä. (Puonti ym. 2004, 249.)

Perhetyön käsitteellisen jäsennyksen avuksi on myös esitetty sateenvarjomallia. Mallissa perhetyö jaetaan kolmeen sektoriin riippuen siitä, missä perhetyötä tehdään.

Kuva 2. Perhetyön sateenvarjo (Heino ym 2000, 188-189).

2.2 Lastensuojelun perhetyö

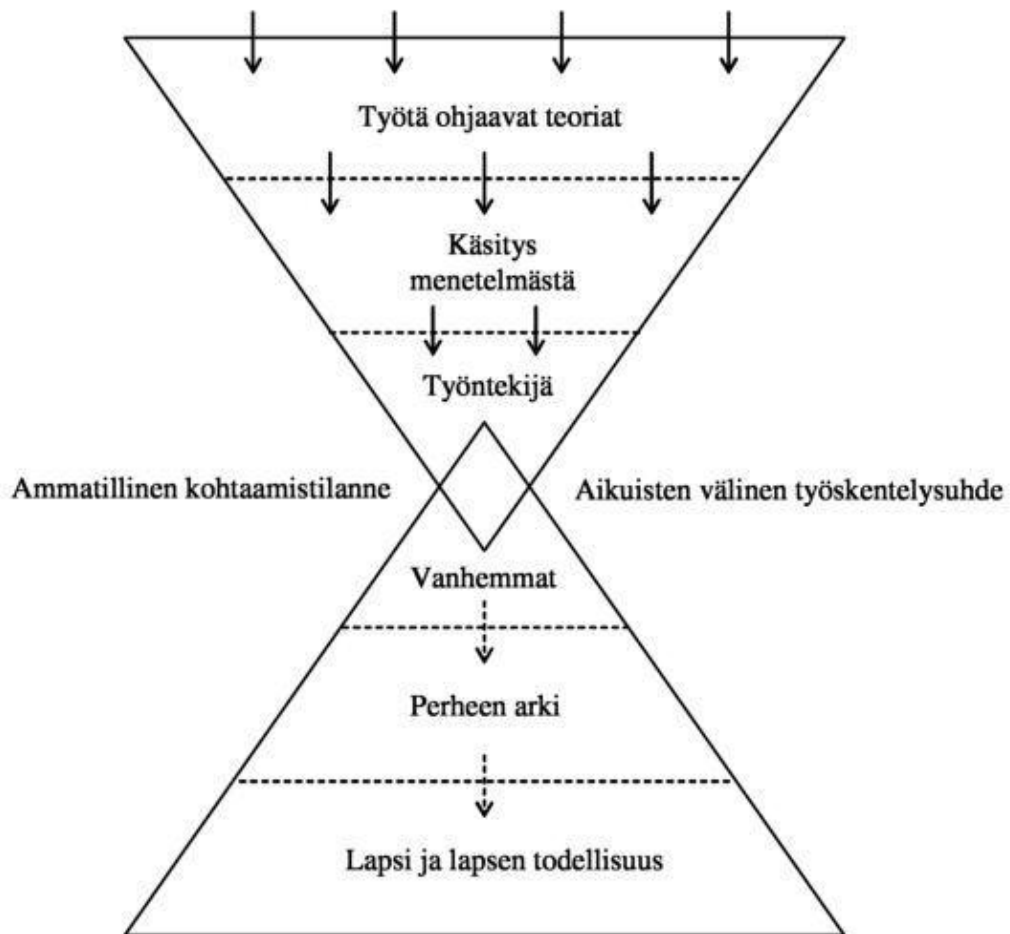
Kunta on velvollinen järjestämään lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Perhetyö on mainittu yhtenä avuhuollon tukitoimena. (Lastensuojelulaki 2008, 3§ ja 36§). Perhetyö lastensuojelun totuttamana tukitoimena ja lapsiperheiden kotipalvelu tulee selkeästi erottaa toisistaan. Perhetyön keskeisimpiä tavoitteita ovat lapsen sijoituksen ehkäisy tukemalla arjen taitoja ja vanhemmuutta. Perhetyö näyttäytyy usein perheen epävirallisena ja virallisena auttamisena, tapoina joilla perhe pyritään pitämään kasassa. Perhetyön kohteena voi olla perhe, jonka avuntarve on tilapäistä, tai sitten perhe, jolla on jo pitkä lastensuojelun asiakkuus. Työtapoina käytetään asiakassuunnitelman mukaisesti esimerkiksi lyhytterapiaa, perheneuvotteluja, ratkaisukeskeisyyttä, toiminnallisuutta tai kodinhoitoapua. Työn taustateoriaa on vaikea kuvata tai tiedostaa, joten kirjallisuudessa

keskitytäänkin kuvaamaan käytännön työtehtäviä. Keskeistä työskentelyssä on perheen rinnalla kuljettu matka, jonka aikana pyritään saamaan aikaan positiivisia muutoksia. (Puonti, Saarnio, Hujala 2004, 240.)

Perhetyön sisältöä ovat arjen hallintaan ja toimintakyvyn tukemiseen liittyvät auttamistavat sekä parisuhteen ja vanhemmuuden vahvistaminen. Vanhemmuus on todettu olevan taloudellinen, juridinen, biologinen, psykologinen ja käytännöllinen kokonaisuus (Järvinen ym. 2007, 91). Hyvä perhetyö kykenee auttamaan näillä kaikilla osa-alueilla. Mukaan on otettava tarvittaessa lapsen hoito ja kasvatusta, vuorovaikutustaitojen tukeminen, kiintymyssuhteen parantaminen ja sosiaalisen verkoston vahvistaminen, niin olemme lähellä vaadittua tasoa. Perhetyö on vaativaa moniammatillista osaamista ja herkkyyttä vaativaa työtä.

Haluan tuoda esiin toisenlaisen näkemyksen esittelemällä Johanna Hurtigin väitöskirjassaan esittelemän tihkuvan auttamisen mallin. Hurtigin mielestä vanhempien kautta tapahtuva välillinen auttamistapa on lasten kannalta osittain pulmallinen. Hurtig nostaa esiin toimintatapoihin liittyvän ongelman, joka vaarantaa lapsensuojeluperiaatteen toteutumisen. Perusarvoina ammatilaisen ja vanhemman kohtaamisessa pidetään avoimuutta, tasa-arvoa, miellyttävyyttä ja arkisuutta. Ymmärtämisen paradigma on paljon esillä ja vanhemmilta ajatellaan puuttuvan tietoa, taloudellisia resursseja ja menetelmiä ongelmiansa ratkaisemiseksi. Perheen aikuisjäsenillä on vapaa valinta elämänsä suhteen, jos he joutuvat vaikeuksiin, on yhteiskunta velvollinen heitä auttamaan. (Hurtig 2004, 173.) Mielestäni Hurtigin sanoma on että lasten oikeus suojeluun ei saa hävitä vanhempien oikeuksien kunnioittamiselle. Lasten jättäminen liian kuormittaviin olosuhteisiin on nähtävä yhteiskunnan kollektiivisen väkivallan muotona. Hurtig on huolissaan siitä, että lapsia autetaan ikään kuin vanhempiensa läpi. Oletetaan, että apu tihkuu vanhempien läpi lapselle. Lastensuojelukäytäntöjä värittää oikeaksi oletetut asiat kuten:

- 1) Lasten ongelmat ovat yhteydessä vanhempiin ja perheeseen.
- 2) Lasten auttaminen on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa vanhempia auttamalla.
- 3) Vanhempien hyötyessä lapsikin hyötyy.

Kuva 3. Tihkuvan auttamisen malli (Hurtig 2004, 39)

Hurtigin (2004, 39) mukaan malli on kärjistys ja yksinkertaistus, mutta se selvittää lastensuojelun ajattelutapaa ja havainnollistaa sen pulmallisuuden. Vanhempien auttamisen logiikka perustuu siihen näkemykseen, että lasten ensisijainen tarve on läheissuhteisiin. Psykoanalyttiset ja kiintymyssuhdeteoriat antavat ajattelulle teoreettista pohjaa. Lapsi kiintyy niihin ihmisiin, jotka vastaavat myönteisesti hänen lähettämiinsä signaaleihin omista tarpeistaan. Tämän kiintymyssuhteen ylikorostaminen aiheuttaa vaaran siitä, että lapsen ajatellaan kestävän turvattomuutta, pettymyksiä jopa satunnaista väkivaltaa kunhan heiltä ei riistetä varhaisia ihmissuhteita. Vanhempien auttamisesta tulee näin ollen keskeinen tapa auttaa lasta. Lapsen rooli suhteen rakentamisessa on suhteellisen vähäinen ja vanhempi on työskentelyn keskiössä. Toinen seikka lastensuojelutyössä on tiedon hankintaan liittyvä ongelma, jossa tieto lapsen tilanteesta usein suodattuu vanhempien tai ammatillisten kohtaamistilanteiden kautta. Työ on enemmän arjesta puhumista kuin siihen suoraan menemistä. (Hurtig 2004, 38.)

Edellä mainitun kaltaisia ajatusrakenteita kyseenalaistavan esitystavan ei ole tarkoitus vesittää tihkuvan auttamistavan perusteita. Läheissuhteiden merkitystä lapselle ei voida kiistää ja lapsen auttaminen irrallaan vanhemmista jättää lapset yksin olosuhteisiin, jotka aiheuttavat ongelmia. Huostaanotto on aina äärimmäinen ja traumaattinen tapa auttaa lasta. (Hurtig 2004, 40.)

2.3 Lastensuojelun ehkäisevä perhetyö

Tämä on toiminnallinen periaate, jonka tavoitteena on taata hyvät kasvuedellytykset lapsiväestölle. Tavoitteena on estää kielteisen kehityksen syveneminen ja auttaa perhettä pysymään ehjänä mahdollisista ongelmista huolimatta. Perhe siis nähdään lapsen kannalta yhteiskunnallisena perusyksikkönä, jonka hyvinvointi vaikuttaa suoraan myös lasten hyvinvointiin. (Puonti ym. 2004, 159). Perhetyössä törmää väistämättä kysymykseen hyvän elämän määrittämisestä, kun puhutaan perhetyön tavoitteista. Kenellä on oikeus määritellä hyvä elämä tai riittävän hyvä lapsuus? (Puonti ym. 2004, 154). Huono-osaisuus ja syrjäytyminen ovat ilmiöitä, jotka usein liittyvät ehkäisevän työn kohteisiin.

2.4 Perhetyön menetelmät ja työmuodot

Tämä on niin laaja kokonaisuus, ettei sen perusteellinen läpikäynti olisi tämän työn puitteissa mahdollista, mutta haluan nostaa esiin läpikäymästäni materiaalista muutamia huomioita. Yksin Helsingissä on laskettu olevan 50-60 eri työkäsitettä perhetyöstä. Perhetyön sisältö määräytyy sen mukaisesti mitä perheen arvioidaan tarvitsevan. Sisällöt käsittävät tyypillisesti keskustelua, kotiapua, terapiaa tai toimintaryhmiä. Kuvauksissa eri toimijoiden perhetyön muodoista toistuu palvelun ”räätälöinti” perheen tarpeisiin ja tavoitteiden asettaminen yhdessä perheen kanssa. Työ tehdään yleensä työpareina, mutta joskus myös yksin tai ryhmätilanteissa. (Heino 2008, 44.)

2.5 Vaikuttavuuden arviointi lastensuojelutyössä

Miettiessämme perhetyön merkitystä ja sisältöjä tulemme nopeasti mitä?, miksi? ja kenelle? – tyyppisten kysymysten eteen. Kaikessa tehdyssä työssä sen seuraukset ja vaikutukset ovat keskeisessä asemassa työntekoa suunniteltaessa. Mitä työmenetelmiä valitsemme missäkin tilanteessa? Tämä koskee myös perheiden kanssa tehtävää työtä, mutta sosiaalialalla vaikuttavuuden arviointi on erityisen hankalaa.

Vaikuttavuudella tarkoitetaan palveluprosessien kykyä saada aikaan haluttuja vaikutuksia. Arviointi tapahtuu useimmiten palvelutilanteen jälkeen ja näkyy jonkinlaisena muutoksena asiakkaan tilanteessa. Tämän muutoksen tunnistaminen on vaikuttavuuden arviointia. Arvioinnissa selvitetään jonkin väliintulon, palvelun tai prosessin hyöty luotettavasti ja tieteellisesti. Sosiaalityön yksilökeskeisen luonteen vuoksi sen tulokset eivät yleensä ole luettavissa tilastoista tai toimintakertomuksista. Paremminkin työn arvioinnin apuvälineenä toimii kysymys: mitä hyötyä tekemästäni työstä on? Vastauksen löytäminen tähän kysymykseen auttaa sosiaalityöntekijöitä oman työnsä suunnittelussa ja laadun parantamisessa. (Suhonen 2008, 4.)

Sosiaalitoimen tehtävänä on ihmisten hyvinvoinnin lisääminen, ei palvelutuotanto. Hyvinvoinnin lisäämiseksi on määriteltävä se hyvä mitä tavoitellaan ja miten sen saavuttamiseen voidaan myötävaikuttaa. Tehtävän työn vaikuttavuutta ei voida arvioida, ellei työstä saada kerättyä systemaattista tietoa asiakkaan tilanteen muutoksesta. Ilman tätä tietoa ei vaikuttavuutta tai oman työn tavoitteiden ja strategioiden toteutumista voida luotettavasti arvioida. Arvioinnissa on tiedettävä asiakkaan tilanteessa tapahtunut muutos, asiakkaan yksilöllinen tilanne, annettu palvelu ja mikä aikaansai kyseisen muutoksen. Vaikeata on luotettavasti selvittää se, tapahtuiko muutos annetun palvelun tuloksena vai jostain muusta syystä. Perhetyöhön sovellettaessa voidaan yhdeksi mittariksi valita se, että ehkäistävä asiaa ei tapahtunut. Toiseksi voidaan mitata sitä, mikä muuttui ja mahdollisti sen, että ehkäistävä asia ei tapahtunut. Lastensuojelutyössä tuloksellisuustieto ei välity dokumentoinnissa kovin hyvin, vaan se jää sosiaalityöntekijän ja asiakkaan väliseksi kokemustiedoksi. Olisi hyödyllistä saada palvelun vaikuttavuus paremmin esille dokumentoinnissa, jotta kokemuksista olisi työyhteisölle enemmän hyötyä työprosesseja arvioitaessa. (Suhonen 2008, 4-5.)

Lastensuojelun vaikuttavuuden arvioinnin tarpeisiin parhaiten soveltuu realistinen, tapauskohtainen arviointi. Realistinen arviointi pyrkii vastaamaan kysymykseen ”mikä toimii, kenelle ja millaisissa olosuhteissa”. Tällaista tietoa päättäjät ja sosiaalityöntekijät voivat työssään hyödyntää. Arvioinnin tarkoituksena on ymmärtää tai selittää muutosta, pelkän mittaamisen sijaan. Työntekijän ja asiakkaan haasteeksi jää riittävän konkreettisten tavoitteiden sopiminen ja toteutumista kuvaavien mittareiden valitseminen. Tapauskohtaisen arvioinnin onnistuminen edellyttää, että asiakkaan ongelma osataan täsmentää, se voidaan mitata, tilanteen muuttumista voidaan seurata ajassa ja että asiakassuhteissa voidaan tehdä suunniteltu interventio.

Asiakastyössä onnistumisen tärkeimmät tiedontuottajat ovat lapsi, hänen vanhempansa tai muut läheiset ihmiset sekä sosiaalityöntekijä ja muut tilanteeseen perehtyneet ammattilaiset. Kaiken arvioinnin keskiössä on asiakasvaikuttavuus eli prosessi joka tapahtuu työntekijän ja asiakkaan välillä. Mikäli siinä ei synny tietoa vaikuttavuudesta, ei sitä synny muissakaan yhteyksissä. (Suhonen 2008, 9-10.)

3 AIHEESEEN LIITTYVIÄ TUTKIMUKSIA

Perhetyötä on käsitelty monissa eri tutkimuksissa, joissa usein on kysymys kokemusten ja prosessien kuvaamisesta. Perhetyön todellisen vaikuttavuuden ja menetelmien vaikutusmekanismia kuvaavia tutkimuksia oli vaikeata löytää. Lastensuojelun avohuollon palveluiden hankintaan painottuvia tutkimuksia oli yhtä haasteellista löytää. Keskityinkin vain muutama tutkimukseen, jotka antavat kilpailutukseen ja perhetyön tuloksellisuuden liittyvää tietoa, joka on tämän selvityksen kannalta oleellisinta.

Merja Etholen-Rönberg teki vuonna 2008 tutkimuksen pääkaupunkiseudun sosiaalilautakuntien puheenjohtajista päätöksentekijöinä. Tutkimuksessa kuvattiin poliittisen päätöksenteon vaikutusta yksityiseen sosiaalipalvelutuotantoon. Nurmijärvi oli yksi niistä kunnista, joissa tutkimusta tehtiin. Sen tuloksissa ja havainnoissa oli paljon minun työni kannalta kiinnostavia asioita.

Tutkimuksen mukaan Nurmijärvellä päätöksenteko valtuusto- ja kunnanhallitustasolla menee usein poliittiseksi oikeisto-vasemmisto väittelyksi. Keskusta-oikeisto haluaa käyttää enemmän yksityisiä palveluita kunnallisten ohella, muiden halutessa painottaa kunnallista palvelutuotantoa. Sosiaalilautakunnassa tällaista puoluepolitiikkaa ei ole vaan asioista keskustellaan rakentavasti ja hyvin syvällisestikin. Nurmijärvellä ei monissa tapauksissa voida edes pohtia yksityisen palveluntarjoajan käyttöä, sillä tarjontaa puuttuu. Useimpiin sosiaalipalveluiden kilpailutuksiin ei tule omasta eikä lähikunnista juurikaan osallistujia. Kilpailutuksesta pääkaupunkiseudun sosiaalilautakuntien puheenjohtajalla oli melko vähän kokemusta, mutta käsitys oli, että esimerkiksi lastensuojelun sijaishuollon kustannukset olivat nousseet kilpailutuksen tuloksena. Kilpailutuksen vaatimaa osaamista puuttuu ja koko hankintamenettelyn massiivisuus vie paljon työaika. Hankintalainsäädäntö on muuttanut hyvät ja toimivat yhteistyökäytännöt kylmiksi hankintasopimuksiksi, joissa luottamus perustuu sopimustekstiin.

Sosiaalipalvelut jaetaan ydinpalveluihin kuten sosiaalityöhön, jota ei voi ulkoistaa, ja tukipalveluihin joissa yksityisiä voidaan käyttää. Palveluntarjoajan monopoliasema vääristää markkinatilannetta, oli se sitten yksityistä tai kunnan omaa palvelutuotantoa. Palvelun tuottaminen olisi joskus järkevämpää kunnan omana tuotantona, mutta byrokraat-

tisen jäykkyyden takia palveluiden ostolla päästään nopeampaan ratkaisuun. Puheenjohtajat kaipasivat uudenlaisia ratkaisuja lastensuojeluun, esimerkiksi kevyempiä vaihtoehtoja joissa lapsen sijaishuolto järjestettäisiin omassa kunnassa oman perheen välittömässä yhteydessä. Nurmijärvi nousi tämän tutkimuksen 6 kunnan joukosta esiin kaikkein myönteisimmin yksityisiin palveluntuottajiin suhtautuvana kuntana. Etholén-Rönningin tutkimuksessa tuli vielä esiin se näkökulma, että hankintaprosessien päätöksenteko perustuu hyvään hallintotapaan. Missään kuntien hallinto- tai johtosäännöissä ei ole määritelty mistä hankintaprosessin vaiheista päättää toimitin ja mitkä asiat tehdään viranomaispäätöksinä. Joissakin tapauksissa yksittäisellä viranomaisella voisi olla merkittävä rooli päätöksentekijänä miljoonien eurojen arvoisessa palveluhankinnassa. Tällainen tilanne on esimerkiksi tarjousasiakirjoihin kuuluvien vaatimusten ja ehtojen määrittelyä tehtäessä.

Toinen tutkimus, jonka haluan esitellä on, lastensuojelun LapsiARVI-hankeeseen liittyvä tutkimus vuodelta 2008. Siinä tutkittiin lastensuojelupalveluiden hankkimisen ja tuottamisen näkökulmia. Aiheeseen liittyvä kysely lähetettiin 169 lastensuojelupalveluiden hankkijalle, tuottajalle tai valvojalle, joista 88 vastasi.

Kilpailutusprosessi koettiin työlääksi, eivätkä sen hyödyt olleet vaivan arvoisia. Kilpailutusasiakirjoihin oli vaikeata saada palvelun todellista laatua näkyväksi. Yrittäjien kannalta kilpailutusjärjestelmä toi mukanaan hieman lisää epävarmuutta toiminnan jatkuvuudesta, mikä heijastui henkilöstön pysyvyyteen ja sitoutumiseen. Tilaajan ja tuottajan välinen yhteistyö ei ole kilpailutuksen seurauksena heikentynyt. Laadun valvontaa ei ole riittävästi ja valvontakäynneillä ei kuulla lasta tai nuorta juuri lainkaan. Tulevaisuuden haasteita ovat ennaltaehkäisy, henkilöresurssit, eri toimijoiden yhteistyö ja laatukysymykset. Tulevaisuudessa laatukriteerien arvellaan tiukentuvan ja kilpailutuksen lisääntyvän. Haluttiin kansalliset lastensuojelupalveluiden laadun perusvaatimukset sekä yhtenäiset ostettavien palveluiden valintakriteerit.

Toiminnan ja laadun kehittämisen näkökulmasta tiedonkeruu on keskeisessä asemassa. Vastaajat arvioivat saatavilla olevaa tietoa palveluista, joiden perusteella he arvioivat seuraavat ja valvovat toimintaa. Kaksi vastaajien tärkeimpinä pitävää asiaa olivat palvelun laatutaso ja palveluiden vaikutus lapseen tai nuoreen. Näistä asioista kuitenkin vain alle 20% koki saavansa tarpeeksi tietoa. Toisaalta sellaisista asioista kuin kustannukset,

asiakkaiden määrä tai palvelujen saatavuus vastaajista noin 50% koki saavansa tarpeeksi tietoa. Tutkimukseen vastanneista yli 90% oli sitä mieltä, että lastensuojelupalveluiden tarve tulevaisuudessa kasvaa ja alueellinen palveluntuotanto tulee lisääntymään. 65% ennakoi lastensuojelun painopisteen siirtyvän avopalveluiden suuntaan.

Kolmas tutkimus, joka käsittelee läheisesti perhetyötä, on Riikka Westmanin, Veera Ristikartanon, Riitta Haverisen, Juha Koiviston ja Antti Malmivaaran vuonna 2005 tekemä kirjallisuuskatsaus liittyen perheinterventioiden vaikuttavuuteen. Työssä selvitettiin perheinterventioiden vaikuttavuutta lapsiperheiden ongelmien ratkaisemisessa ja ennaltaehkäisemisessä. Interventiolla tarkoitetaan tässä sosiaalityön tekemään puuttumista ja vaikuttamista perheen tai nuoren tilanteeseen. Katsauksessa käytiin läpi 30 kansainvälistä aiheeseen liittyvää tutkimusta.

Tutkimukset jaettiin neljään eri kohderyhmään, jotka olivat lapsen tai nuoren käyttäytymisongelmat, nuoren vaikea kriisitilanne, perheen riskitilanne tai perheen vähävaraisuus. Tutkimusten mukaan lasten ja nuorten käyttäytymisongelmien ratkaisemisessa käytetyt interventiot toimivat kohtalaisen hyvin. Yhdessäkään tutkimuksessa ei saatu vaikuttavuudeltaan huonoja tuloksia. Interventiot oli jaettu kevyisiin ja syvällisempiin interventioihin. Kevyisiin kuuluivat neuvonta, ohjaus, vertaustuki ja tilannearvio. Syvällisempiä puuttumistapoja olivat hoito, kuntoutus ja terapia. Käytösongelmia koskevia tutkimuksia oli 15, joista yli puolessa käytettiin kevyiden ja hoidollisempien puuttumistapojen yhdistelmiä. Viidessä tutkimuksessa käytettiin vain kevyitä interventiomenetelmiä.

Nuoren kriisitilannetta käsitteli 7 tutkimusta ja samalla tavalla tutkimustuloksia selvittäessä huomattiin, että vaikeassa kriisitilanteessa olevan nuoren ongelmiin ei kovin helposti päästä vaikuttamaan. Tilanne on huomattavasti monimutkaisempi kuin lapsen käyttäytymisongelmien ollessa kyseessä, ja hoitokeinotkin ovat monimutkaisempia. Vaikuttavuudessa päästään kuitenkin kohtalaisiin tuloksiin. Koko perheen riskitilannetta käsitteli neljä tutkimusta, joissa tilanteet vaihtelivat teini-äitiydestä sijoitusuhan alla olevaan lapseen. Tulokset olivat hyviä ja huomattiin, että tilanteisiin pystyttiin vaikuttamaan niin kevyillä kuin syvällisemmilläkin interventioilla. Kevyet menetelmät riittivät erityisesti varhaista tukea tarvitseville. Muut tutkimukset käsittelivät sellaisia köyhiä

perheitä, joita ei Suomessa juurikaan ole, joten jätän niiden tutkimustulokset tämän katsauksen ulkopuolelle.

Yhteenvetona näistä tutkimustuloksista voi todeta, että mitä vaikeampi tilanne on, sitä syvällisempiä interventioita tarvittiin. Vastaavia vaikuttavuustutkimuksia ei ole tehty Suomessa, joten edellä mainittujen tulosten soveltuvuutta Suomeen on harkittava tapauskohtaisesti. Tutkimukset olivat tehty suurelta osin Euroopan ulkopuolella, joten erot kulttuurissa ja palvelujärjestelmässä vaikeuttavat tulosten suoraa sovellettavuutta Suomeen. Lopputuloksen tutkijat kuitenkin totesivat tarkasteltuaan 30 tutkimusta, että tarvitaan monimuotoisia ja syvälliseen vuorovaikutukseen perustuvia interventioita. Yksittäisillä interventioilla ei voida vaikuttaa pitkä-aikaisiin ja monimutkaisiin ongelmiin. Kevyet menetelmät sopivat varhaiseen tukemiseen ja ongelmien ennaltaehkäisyyn.

4 PERHETYÖN LAINSÄÄDÄNTÖÄ

Perhetyön lainsäädännöllinen kartoittaminen voidaan aloittaa YK:n lapsenoikeuksien sopimuksesta vuodelta 1989, joka määrittelee lapsen oikeuden hyvään hoivaan, hellyyteen ja vanhempiinsa (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989). Siinä painotetaan lapsen edun ensisijaisuutta viranomaispäätöksiä tehtäessä.

Keskeisin perhehoitoon liittyvä laki on Lastensuojelulaki vuodelta 2007, jossa perhetyö mainitaan yhtenä avohuollon tukitoimena. Laissa määritellään, että perheiden kanssa olevien viranomaisten tulee tukea huoltajia kasvatustehtävässään. Lisäksi viranomaisen tulee tarjota tarpeellista apua perheille riittävän varhain ja tarvittaessa ohjattava lapsi ja hänen perheensä lastensuojelun piiriin. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Muita keskeisiä lastensuojeluun ja perhetyöhön liittyviä lakeja ovat esimerkiksi Arkistolaki (831/1994), Sosiaalihuoltolaki (710/1982), Laki Yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta (603/1996) sekä Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000).

Keskeinen lastensuojelualaan liittyvä laki on myös Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005). Tämä laki määrittelee lastensuojelualalla työskentelevien henkilöiden koulutus- ja pätevyysvaatimukset.

5 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ

Tehtäväni oli laatia teoriaan, tutkimustietoon sekä itse hankittuun aineistoon perustuva selvitys lastensuojelun perhetyöstä ja tulevista lastensuojelupalveluiden tarpeista Nurmijärvellä. Ensisijaisesti työssä perehdyttiin lastensuojelun perhetyön markkinatilanteen ja palvelurakenteen kuvaamiseen. Työn tilaaja on Suvrinteen Perhekoti Ky, joka halusi lisätietoa toimintaympäristönsä tulevaisuuden tarpeista suunnitellessaan oman toimintansa kehittämistä. Selvitys oli suunnattu perhetyön palveluihin, sillä etukäteen se arvioitiin kiinnostavaksi kehityssuunnaksi. Työn tuli esittää eri vaihtoehtoja ja niiden vertailuja perhekodin toiminnan kehittämisen näkökulmasta.

Kysymysten muotoon aseteltuna selvitystyön tavoitteena on vastata seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisia yksityisiä lastensuojelun palveluita Nurmijärvellä tulevaisuudessa tarvitaan?
2. Miten lastensuojelun perhetyön palvelut ovat tällä hetkellä järjestetty?

6 YKSITYISET SOSIAALIPALVELUT SUOMESSA

Suomessa sosiaalipalveluiden järjestäminen on pääasiassa julkisen sektorin vastuulla. Sosiaalihuoltoon kuuluvien tehtävien järjestäminen kuuluu kunnille siinä laajuudessa, miten niistä kulloinkin on säädetty (sosiaalihuoltolaki, 13§). Kunnalla on vapaus järjestää kyseiset palvelut joko itse, yhdessä muiden kanssa tai ostamalla ne muilta palveluntuottajilta. Valtio rahoittaa kuntien sosiaalihuoltoa valtionosuuksilla. Vuonna 2011 valtion rahoitusosuus kaikista sosiaalimenoista oli 28,2 % ja kuntien 17,8 %, loput kertyvät yksityisten ja yritysten sosiaaliturvamaksuista (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö i.a.). Kunnallisveron osuus kuntien sosiaalimenojen rahoituksessa on noin 64%. Laki määrää kunnat järjestämään sosiaalipalveluita, se ei yksityiskohtaisesti säätele palvelun sisältöä tai järjestelytapaa. Kunnilla on vapaus järjestää palvelut parhaaksi katsomallaan tavalla. Sosiaalipalveluntuottajan näkökulmasta kunta on se yhteistyötaho, joka ostaa palvelut erilaisin ostosopimuksin tai tarjoamalla palveluseteleitä. (Tenhunen 2004, 19.)

Yritysten ja järjestöjen tuottamat sosiaalipalvelut ovat lisääntyneet erityisesti 1990-luvun puolivälistä lähtien. Yksityisten sosiaalipalvelujen tarjonnan kasvulle antoi edellytykset vuoden 1993 valtionosuusuudistus, joka antoi kunnille entistä suuremman vapauden ostaa palveluja yksityisiltä tuottajilta. (Kauppinen ym. 2003, 13.) Yksityisiä sosiaalipalveluiden tuottajien määrä on kasvanut edelleen koko 2000-luvun ajan. Toimintayksiköiden määrä on kasvanut tasaisesti vuoden 2000 tasosta (2700 kpl) vuoden 2010 tasolle (4350 kpl). (Väyrynen 2010, 2.)

Kunnat ostavat suurimman osan yksityisten sosiaalipalveluyritysten tuottamista palveluista. Yrityksistä noin 73 prosenttia myi yli puolet palveluistaan kunnille. Kuntien ostopalveluiden käytössä ei ole koko 2000-luvun aikana tapahtunut suurta muutosta. Esimerkiksi lasten ja nuorten perhehoidossa kunnat ostavat lähes kaiken yksityisiltä palveluntuottajilta. Samoin kehitysvammaisten laitos ja asumispalvelut ovat lähes kokonaan ostopalveluiden varassa. Eniten yksityisiä yrityksiä toimii vanhusten palveluasumisessa. Tämän toimialan yrityksiä on noin viidennes kaikista yksityisistä sosiaalipalveluyrityksistä. Yksityisissä sosiaalipalveluissa työskenteli vuonna 2010 yhteensä yli 41 000 henkilöä. Koko maassa vuonna 2010 oli 4350 eri toimintayksikköä, joista 40% sijaitsi Etelä-Suomen aluehallintoviraston alueella. (Väyrynen 2010, 3-4.)

Yksityisistä toimintayksiköistä noin 65% oli yritysmuotoisia ja loput toimivat yhdistyspohjalta. Suomessa on lisäksi muutamia seurakuntien ylläpitämiä toimintayksiköitä. Yrityksillä on suurin osuus lasten ja nuoren laitoksissa ja ammatillisessa perhehoidossa sekä kotipalveluissa. Järjestöillä on suurin osuus päihdehuollossa, työ- ja päivätoimintayksiköissä sekä ensi- ja turvakodeissa.

Vuodesta 2004 lähtien kunnat ovat voineet järjestää palvelunsa palveluseteleiden avulla. Kuntien velvollisuutena on valvoa, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Ostaessaan palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta kunnan on myös varmistettava, että kyseistä palvelua koskevat muut lainsäädännön vaatimukset täyttyvät. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 733/1992.)

Kunnat laativat hankintoihinsa ja palveluidensa järjestämiseen liittyviä strategioita sekä linjauksia, jotka suoraan vaikuttavat yksityisten toimijoiden liiketoimintaedellytyksiin. Palveluiden hankkimiseen liittyy usein periaatteellisia kysymyksiä, joihin päättäjät ottavat kantaa. Yritysten näkökulmasta on tärkeää tietää kunnan linjauksista, ostopolitiikasta ja tulevaisuuden suunnitelmista. (Kuntaliitto, sosiaali- ja terveystalouden hankinta ostopalveluna-opas i.a.)

7 SOSIAALIPALVELUTUOTANTO NURMIJÄRVELLÄ

Nurmijärven kunnan vuonna 2009 ilmestyneessä kuntastrategiassa käsitellään vuosien 2010 – 2020 kuntatason suunnitelmia ja visioita. Strategia sisältää kannanottoja kunnallisten sosiaalipalveluiden järjestämisestä koskien. Siinä linjataan, että palvelut tuotetaan omana tuotantona, kuntayhteistyönä sekä hyödyntämällä yksityisiä palveluntarjoajia. Erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnista huolehtiminen nostetaan esiin painottamalla palveluiden kehittämisessä ehkäisevää perheiden tukemiseksi tehtävää työtä. (Nurmijärven kuntastrategia 2010-2020 i.a.)

Nurmijärven kunnan palvelutuotanto-ohjelma käsittelee sitä, miten kunnan palveluja tulevaisuudessa kehitetään ja miten ne seuraavan viiden vuoden aikana järjestetään. Nurmijärven palvelutuotanto tulee jatkossakin perustumaan nykyisen kaltaiseen palvelutuotantotapaan. Palveluiden tehokkuutta edistetään omien palveluiden tuotteistamista ja kustannuslaskentaa lisäämällä. Palvelutuotanto-ohjelmassa lisätään maltillisesti joidenkin palveluiden ulkoistamisista, mutta myös päinvastaista kehitystä ennakoitaan tapahtuvan. Ulkoistamisilla tavoitellaan kustannussäästöjä, parempaa laatua ja kuntalaisten valinnanvapauden lisäämistä.

Nurmijärvi järjestää monia sosiaalipalveluitaan yhteistyössä lähialueen kuntien kanssa kuten sosiaalipäivystyspalvelut. Seudullisesti toimivat myös perheoikeudellinen yksikkö ja perhehoidon erityisyksikkö. Perhehoidon erityisyksikkö tukee ja kouluttaa tukiperheitä ja sijaisvanhempia. Palvelutuotanto-ohjelmassa palveluiden tuotteistamisen esitellään tapana rajata palvelut. Tuotteistamisessa asiakkaan saama palvelukokonaisuus määritellään, palveluprosessi kuvataan ja tehdään tuotekohtainen kustannuslaskenta. Tuotteistamisen kannalta on keskeistä määritellä asiakkaat ja heidän tarpeensa, laatuvaatimukset, palveluiden vaihtoehdot sekä tuotantokustannukset että seurantatapa. (Nurmijärven palvelutuotanto-ohjelma vuoteen 2020, 21 i.a.)

Palvelutuotanto-ohjelma ottaa kantaa kunnalla säilytettävään ydinosaamiseen. Tilaaja-tuottajamalli on viime vuosina yleistynyt kuntien palveluntuotannossa. Nurmijärvi ei ole rakentanut palvelujaan kattavasti tämän mallin mukaisesti. Nurmijärvellä kunnallinen Aleksia-liikelaitos tarjoaa ruoka, siivous ja kiinteistöpalveluita, mutta esimerkiksi

sosiaalipalveluissa tällaista mallia ei ole käytössä. Toinen vaihtoehto palveluiden järjestämiseksi on palvelusetelijärjestelmä. Tällä hetkellä palvelusetelit ovat käytössä vain kotihoitajien lomituksessa ja sotainvalidien ruokapalveluissa. Palveluseteleiden laajempi käyttäminen Nurmijärvellä vaatisi riittävän paljon palveluntuottajia valinnanvaran turvaamiseksi, tuotteistetut palvelut sekä kustannustietoutta kunnan tuottaessa palvelut omana tuotantona. Sosiaalitoimissa työ jatkuu niin, että tällä hetkellä kotihoidon ja vanhusten palveluasumisen osalta tuotteistus on pääosin tehty. (Nurmijärven palvelutuotanto-ohjelma vuoteen 2020, 21-24. i.a.)

Lapsiperheiden sosiaalityössä palvelujen avopainotteisuus on lisääntynyt. Kunnan oman tuotannon osuus yksilö- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa on noin 50%, kuntayhteistyön osuus on noin 30% ja ostopalveluiden osuus on noin 20%. (i.a. palvelutuotanto-ohjelma vuoteen 2020, 32). Tällä hetkellä tilanne on luultavasti muuttunut niin, ettei kuntayhteistyönä tuotettuja palveluita enää ole kovinkaan paljoa sillä kuntayhtymän lasten ja nuorten vastaanotto- ja arviointiyksikkö lakkautettiin vuonna 2011. Jatkossa kunta tulee tuottamaan entistä suuremman osan lastensuojelupalveluista itse, kunnan omassa vuonna 2014 toimintansa aloittavassa perhetukikeskuksessa. Yleisesti kunnan palvelustrategiassa perhetyö nähdään lähipalveluna, joka tehdään pääasiassa omana työnä. Perhetyön tarpeen ennakoidaan kasvavan tulevaisuudessa melko voimakkaasti avopainotteisuuden lisääntyessä. Lasten ja nuorten sijaishuollossa perhehoito tulee lisääntymään ja laitoshoidon vähenemään. Ostopalveluiden käytössä ei kodin ulkopuolisisissa sijoituksissa tule olemaan nousua. (Nurmijärven palvelutuotanto-ohjelma vuoteen 2020, 32. i.a.)

Perhe- ja sosiaalipalveluissa kunta näkee erityistarpeita pienille ja valikoiduille kohderyhmille, joille kunnan ei kannata järjestää palveluita omana tuotantona. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi ensi- ja turvakotipalvelut. Seutuyhteistyön nimissä selvitetään lastensuojelun koordinaatiokeskuksen perustamista Nurmijärvellä ja perhekuntoutuksen resurssien hyödyntämistä. (Nurmijärven palvelutuotanto-ohjelma vuoteen 2020, 41. i.a.)

7.1 Lastensuojelun prosessi

Lastensuojelupalveluita ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto sekä sijais- että jälkihuolto. Ensisijaisesti Nurmijärvellä käytetään lasten ja perheiden auttamiseksi avohuollon tukitoimia. Sosiaalityöntekijä tekee lapsen tilanteesta selvityksen, jossa hän ottaa kantaa lastensuojelutarpeeseen. Tarpeen vaatiessa tehdään asiakassuunnitelma, jossa määritellään tarvittavat tukitoimenpiteet. Avohuollon vapaaehtoisia eli suostumukseen perustuvia tukitoimia toteutetaan aina yhdessä lapsen tai nuoren ja hänen perheensä kanssa. Avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden. Tukitoimien on kuitenkin oltava riittäviä ja sopivia lapsen tilanteen turvaamiseksi. (Nurmijärven lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, 86-90. i.a.)

7.2 Avohuollon tukitoimet

Jos lapsen tai perheen vaikeuksien arvioidaan johtuvan toimeentuloon tai asumiseen liittyvistä ongelmista, on kunnan korjattava asumiseen liittyvät ongelmat ja annettava riittävä taloudellinen tuki. Nurmijärvellä on avohuollon tukitoimina suuri määrä erilaisia neuvontaan ja ohjaukseen liittyviä palveluita sekä kuraattorin ja terveydenhuollon palveluita. Muita avotyömuotoja ovat esimerkiksi tukiperhe, perhetyö- ja perhekuntoutuspalvelut. (Nurmijärven lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, 91 i.a). Lastensuojelun perhetyössä ennaltaehkäistään vakavampien ongelmien syntymistä. Lastensuojelun perhetyötä tilaa lastensuojelun sosiaalityöntekijä.

7.3 Kunnan resurssit lastensuojelun perhetyössä

Nurmijärvellä on perhetyön organisaatiossa 16 perhetyöntekijää, jotka jakautuvat ehkäisevää työtä tekeviin ja lastensuojelun perhetyötä tekeviin työntekijöihin. Lastensuojelun perhetyötä tekee 7 työntekijää, joista 2 keskittyy lisäksi jälkihuoltoon nuorten tukemiseen. Lastensuojelun organisaatiossa on 2 sosiaalityöntekijää ja 2 erikoissosiaaliohjaajaa, jotka keskittyvät lastensuojeluilmoitusten käsittelyyn ja lastensuojelutarpeen selvityksiin. Erikseen on eteläinen ja pohjoinen aluetiimi, joissa molemmissa työskentelee 4 sosiaalityöntekijää. Lastensuojelun organisaatioon kuuluu myös Nurmijärven Perhetukikeskus-

avotyö. Perhetukikeskus keskittyy perhetilanteiden kartoitustyöhön, vuorovaikutusarvioihin ja perheiden kuntoutukseen. Perhetukikeskuksessa työskentelee käytännön työssä 4 lastensuojelun erityistyöntekijää. (Nurmijärven kunta, asiakaslähtöinen palvelutuotanto-ohjelma vuoteen 2020 i.a.)

7.4 Nurmijärvellä sijaitsevat yksityiset palveluyksiköt

Nurmijärvellä sijaitsee kaksi lastensuojelun laitoshoidon tarjoavaa yksityistä palveluyksikköä. Ammatillisia perhekoteja Nurmijärvellä on kolme. Kiljavalla sijaitsee Mehiläinen-konsernin 14-paikkainen lastensuojelun erityisyksikkö Majakka. Yksikkö on tarkoitettu lastensuojelupalveluja ja psykiatrista kuntoutusta tarvitseville 10-18 vuotiaille nuorille. (Mehiläinen, terveysterveystoiminta i.a.)

Attendo MedOne Hoiva Oy:n omistama 7-paikkainen Aarni-hoiva Oy tuottaa sijaishuollon palveluja Nurmijärven kirkonkylässä. Molemmat laitokset tarjoavat lisäksi tukiasuntoja ja perhetyön palveluita.

Vuonna 1995 perustettiin Nurmijärvelle ensimmäinen ammatillinen perhekoti, Stenvallin Perhekoti Oy. Tämä 7-paikkainen perhekoti on toiminut aktiivisesti viimeisen 17-vuoden ajan, mutta toiminta on nyt päättymässä yrittäjän siirtyessä eläkkeelle. Vuodesta 2001 lähtien on Rajamäellä toiminut 7-paikkainen Ammatillinen perhekoti Villikko ja vuodesta 2006 Suvrinteen 6-paikkainen perhekoti Nurmijärven kirkonkylässä.

8 TUTKIMUKSEN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

Tutkiminen on jatkuvien valintojen tekemistä. Tutkimuksen alussa valitaan tutkimusongelma. Tässä vaiheessa on oleellista se miten täsmällisesti ja jäsenellysti ongelman saa muotoiltua, jotta se on helposti lukijalle ymmärrettävä. Seuraavaksi on selvittävää mitä perusolettamuksia asiasta on ja mikä on työn tutkimusfilosofinen viitekehys. Tutkimus voi esimerkiksi esittää kysymyksiä todellisuuden luonteesta, se voi käsitellä tietämisen alkuperää, tarkoitusta tai todistamisen periaatteita. Tutkimusstrategian valinta sisältää jo valinnan siitä mikä tapa auttaa parhaiten vastaamaan tutkimusongelmaan. Tutkimusstrategia tarkoittaa tutkimuksen menetelmällisten ratkaisujen kokonaisuutta. Perinteisiä tutkimusstrategioita ovat kokeellinen tutkimus, jossa mitataan yhden käsiteltävän muuttujan suhdetta toisiin muuttujiin ja kvantitatiivinen tutkimus, jossa tietoa kerätään standardoidussa muodossa. Kolmas tutkimusstrategia on kvalitatiivinen tutkimus, josta aikaisemmin puhuttiin osallistuvan havainnoinnin kenttätyönä. (Hirsjärvi 1997, 117-129.)

Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Täydelliseen objektiivisuuteen pääseminen on mahdollista, joten tulokset ovat ehdollisia aikaan ja paikkaan sidottuja selityksiä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa paremminkin löydetään tai paljastetaan tosiasioita kuin todennetaan olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi ym. 1997, 161.) Tämä johtaa pohdintaan laadullisen tutkimuksen suhteesta teoriaan. Mikä on teorian merkitys laadullisessa tutkimuksessa? Teoria-sana tarkoittaa tässä tapauksessa tutkimuksen viitekehystä. Tämän opinnäytetyön viitekehys muodostuu siitä mitä ilmiöstä jo tiedetään sekä toteutettavasta tutkimusstrategiasta. Laadullisen tutkimuksen yhteydessä puhutaan myös ymmärtävästä tutkimuksesta. Tutkimuksen avulla ilmiötä voidaan joko selittää tai ymmärtää. On johdonmukaista ajatella, että eri selitykset parantavat ymmärrystä, mutta laadullisessa tutkimuksessa asiaa on tarkasteltava hieman eri tavalla. Inhimillisen toiminnan mukanaan tuoma subjektiivinen elementti tekee selittämisen usein hyvin vaikeaksi. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 28-29.) Siitä syystä ymmärtämisen traditio sopii paremmin käytettäväksi tämän tutkimuksen tutkimuskysymysten yhteydessä. On esimerkiksi mahdotonta yleispätevästi selittää miten syrjäytymiseen johtava tapahtumaketju etenee. Helpompaa on ymmärtää siihen vaikuttavia ympäristöön ja yksilöön liittyviä tekijöitä. Tässä tutkimuksessa tarkoituksena on ymmärtää tarkasteltua ilmiötä riittävästi, jotta tutkimusai-

neiston analyysin avulla voidaan tehdä perusteltuja johtopäätöksiä. Tutkimusstrategian osalta tämän tutkimuksen tarkoitus on kartoittaa tutkittavaa ilmiötä ja ennustaa tulevaa kehitystä, jotka ovat nykytilan seurausta.

Tutkimusstrategian ja tutkimustehtävien selvittämisen jälkeen on valittava ne aineiston keruu menetelmät, jotka tilanteeseen parhaiten soveltuvat. Menetelmiä on paljon, mutta yleisemmin käytettyjä ovat haastattelut, kyselyt ja erilaiset havainnoinnin muodot. Haastattelut ovat käytännöllisiä kun halutaan selvittää mitä ihmiset ajattelevat, tuntevat tai uskovat. Tutkijan itsensä keräämä havaintoaineisto antaa välitöntä tietoa tutkimuskohteesta. Usein on välttämätöntä ottaa mukaan myös valmiita aineistoja kuten aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia, erilaisia tilastoja ja rekistereitä sekä muuta luotettavaa aiheeseen liittyvää materiaalia, joihin tuloksia verrataan.

8.1 Tutkimusaineiston keruu

Tämän tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi olen valinnut haastattelun. Haastattelu on hyvin joustava menetelmä, joka sopii hyvin tämän tyyppiseen tutkimukseen, jossa ihminen on tutkimuksessa aktiivinen ja merkityksiä luova osapuoli. Aiheeni on laaja ja vastaukset tulevat olemaan monitahoisia, joten tarvitaan mahdollisuus syventäville kysymyksille ja laajempaan kontekstiin sijoittamiselle. Valitsin haastattelumenetelmäksi teemahaastattelun, joka on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa haastattelu kohdennetaan tiettyihin käsiteltäviin aiheisiin. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että ihmiset tulkitsevat ja antavat merkityksiä asioille eri tavoilla. (Hirsjärvi&Hurme 2009, 48.) Teemahaastattelussa edetään tiettyjen etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Teemahaastattelussa haastateltavien näkökulma pääsee hyvin esille, koska haastattelijalla on mahdollisuus toistaa tutkittavalle kysymyksiä, oikaista mahdollisia väärinymmärryksiä ja käydä keskustelua tutkittavan kanssa. Haastattelija voi itse valita kysymysten järjestyksen, jotta haastattelu etenisi mahdollisimman loogisesti ja ymmärrettävästi. (Hirsjärvi ym. 2004, 41–43.) Teemahaastattelu voidaan toteuttaa myös ryhmähaastatteluna. Tämä voi olla hyödyllistä, jos käsiteltävä asiakokonaisuus on laaja ja halutaan nopeasti kerätä tietoa usealta ihmiseltä. Aineiston keruuseen liittyy kysymys siitä kuinka paljon aineistoa täytyy kerätä, jotta tutkimus olisi tieteellistä ja edustavaa. On arvioitu, että väitöskir-

jaa alempitasonisista tutkimuksista vain yksi sadasta on tieteellisesti merkittävä. Ammatikorkeakoulutasoisen opinnäytetyön tärkein tarkoitus on osoittaa alan oppineisuutta, joten aineiston määrää tärkeämmäksi tulee tulkintojen kestävyys ja syvyys. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tietoa kerätään juuri niiltä, jotka asiasta eniten tietävät. Puhutaan eliittiotannasta, joka tarkoittaa esimerkiksi haastateltavien valitsemista tiettyjen ennakkokriteerien mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85-86.)

8.2 Tutkimusaineiston analyysi

Laadullisen tutkimusaineiston analysoinnissa käytetään sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysin prosessi kulkee pääsääntöisesti seuraavien vaiheiden kautta: analyysiyksiköiden valinta, aineistoon tutustuminen, aineiston pelkistäminen, aineiston luokittelu ja tulkinta sekä analyysin luotettavuuden arviointi. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 23-24.) Aineisto tulee järjestää ja jäsentää niin ettei olennaisia asioita jää pois, vaan aineiston tietoarvo kasvaa (Eskola ym. 2001, 146).

Tässä tutkimuksessa käytetään niin sanottua aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Aineistolähtöisessä analyysissä pääpaino on aineistossa ja teoria rakennetaan aineistosta käsin. Lähtökohtana ei siis ole hypoteesien testaaminen, joten täytyy olla tarkkana, että johtopäätöksiä tehdään ainoastaan aineiston perusteella. Ennakkokäsitysten ei saa antaa vaikutusta analyysiin. Tutkimusaineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja sitä analysoimalla siitä saadaan selkeä sanallinen kuvaus. Aineisto järjestetään selkeään ja tiiviiseen muotoon säilyttäen sen tietosisältö. Analysoinnin tarkoitus on aineiston tietoarvon lisääminen, jolloin hajanaisesta aineistosta luodaan uutta yhtenäistä informaatiota. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Ennen analyysin aloittamista on määritettävä analyysiyksiköt, jotka voivat olla yksittäisiä sanoja, lauseita tai ajatuskokonaisuuksia. Analyysiyksiköiden valintaa ohjaa tutkimustehtävä ja aineiston laatu (Tuomi & Sarajärvi. 2009, 110).

Aineistolähtöinen analyysi etenee kolmivaiheisten prosessin kautta. Ensiksi aineisto pelkistetään karsimalla siitä kaikki tutkimukselle epäolennainen pois. Toiseksi aineisto ryhmitellään luokitteluyksiköihin, jotka voidaan valita esimerkiksi tutkittavan ilmiön eri teemojen perusteella. Lopuksi seuraa aineiston käsitteellistäminen, jossa aineistosta erotetaan oleellinen tieto jonka perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä ja muodostaa teoreettisia käsitteitä. Analyysi perustuu tiedon tulkitsemiseen ja päättelyyn, jossa empiri-

sestä aineistosta edetään kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta asiasta. Teoriaa ja johtopäätöksiä verrataan koko ajan alkuperäisaineistoon ja tuloksissa esitetään valituista teemoista syntynyt käsitys. Johtopäätöksissä pohditaan sitä mitä tulokset tutkimuskysymysten kannalta merkitsevät. (Tuomi & Sarajärvi. 2009, 110-113.) Analyysin kuluessa on mahdollista, että johtopäätökset muuttuvat, painopistettä muutetaan tai tutkimuskysymyksiä muotoillaan uudestaan, aiheen onnistuneen analysoinnin mahdollistamiseksi. (Hirsjärvi & Hurme. 2009, 166-167.)

8.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tässä tutkimuksessa ei suoraa ihmisten hyvinvointiin liittyvää eettistä riskiä ole, mutta tämänkin työn toteutuksen yhteydessä on syytä käydä eettistä pohdintaa jo pelkästään tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa. Haastateltaessa ihmisiä ja arvioitaessa toimintaa johon liittyy liiketoimintaa on muistettava liikesalaisuudet ja tutkimukseen kuulumattomien tietojen myöhempi hyödyntäminen.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ja sen analyysissä pyritään objektiivisuuteen, tutkija nojaa perusteluissaan havaintoaineistoihinsa, ei subjektiivisiin mieltymyksiinsä tai omiin arvolähtökohtiinsa. Tutkimuksen tekemisessä tutkijan oma arvomaailma, odotukset, koulutus, elämäkokemus ja muut seikat kuitenkin vaikuttavat tutkimuksen lopputulokseen. Tämän tiedostaminen auttaa pitämään omat ennakkokäsitykset taka-alalla (Alasuutari 2001, 32). Kaikkien tutkimukseen osallistuvien on jäätävä nimettömiksi, jos he eivät ole antaneet erityistä lupaa henkilöllisyytensä paljastamiseen. Tutkimukseen osallistuvilla on oikeus vaatia, että tutkija noudattaa sopimuksia, eikä vaaranna tutkimuksen rehellisyyttä. (Eskola & Suoranta 2003, 56–57; Tuomi & Sarajärvi 2002, 128–129.)

Tutkimuksen keskeisin vaatimus on luotettavuus. Luotettavuutta voidaan arvioida pohdimalla aineiston keruuseen, analyysiin, tulosten esittämiseen ja itse tutkijaan liittyviä asioita. Aineistonkeruun onnistumista voidaan arvioida siitä näkökulmasta miten hyvin ja monipuolisesti tutkija on onnistunut saamaan tutkimuskysymyksiin liittyvää aineistoa. Aineiston analyysissä tulevat esille tutkijan taidot ja oivalluskyky. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 36.)

Luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen eri vaiheista. Aineiston tuottamisen menetelmät on kerrottava totuudenmukaisesti ja selkeästi. Lukijalle on kerrottava perusteet, jolla tutkija esittää tulkintoja ja joihin päätelmänsä perustaa (Hirsjärvi 2004, 217–218.)

9 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

9.1 Tiedonhankinta ja haastattelut

Tässä tutkimuksessa selvitän teemahaastattelujen avulla yksityisen lastensuojelun ja perhetyön mahdollisuuksia Nurmijärvellä. Haastateltaviksi valikoitui lastensuojelun ja perhetyön työntekijöitä Nurmijärveltä, joilla on virka-asemaansa ja työkokemuksensa perustuvaa asiantuntijuutta. Lisätietoa yksityisen yrityksen näkökulmasta tuo Nurmijärvellä toimivan yksityisen yrityksen johtajan haastattelu.

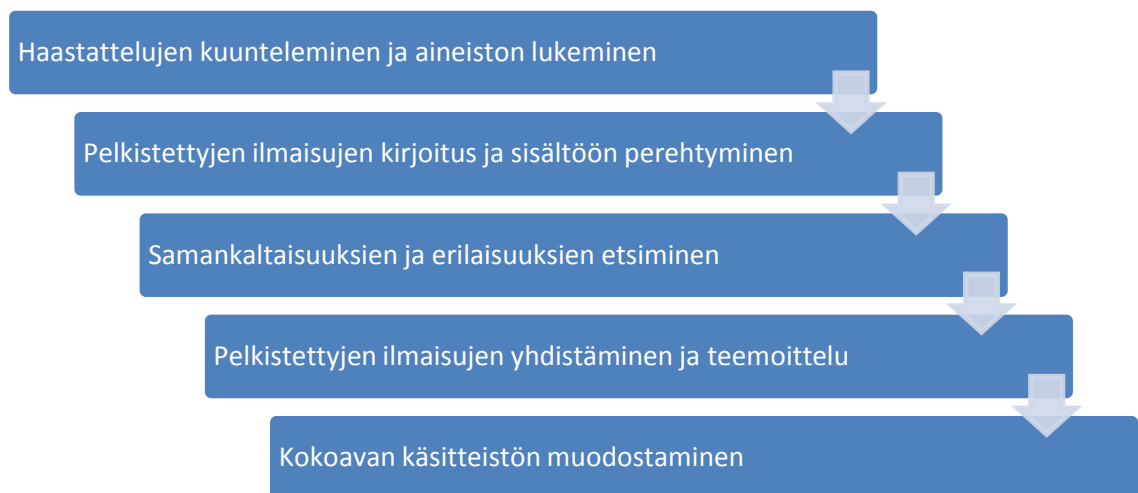
Tässä tapauksessa haastateltavien määrä on pieni, vain 4 henkilöä. Kysymyksessä on eliittiotanta, jossa valitsin haastateltaviksi ne henkilöt, joilta saan juuri sitä tietoa mitä tarvitsen. Tämä edellytti etukäteisselvityksiä kunnan organisaatiosta, päätöksenteosta ja toimintatavoista. Lisäksi kävin tarkasti läpi saatavilla olevan kirjallisen lähdeaineiston, jotta haastattelun kysymykset tuottaisivat mahdollisimman hyvin tutkimuskysymyksiäni selvittäviä vastauksia.

Haastattelun kysymykset tein tutkimuskysymysten, lastensuojelutyön perhetyön viitekehyksen ja kunnan omien aineistojen perusteella. Tutkimusmenetelmäksi valitsin teemahaastattelun, koska se oli mielestäni tarkoituksenmukainen ja joustava tapa kerätä aineistoa tässä tutkimuksessa. Ensimmäinen vaihe oli tutkimusluvan hakeminen Nurmijärven kunnalta. Lähetettyäni hakemukseni ja tutkimussuunnitelmani, sain tutkimusluvan alle kahdessa viikossa. Seuraavaksi otin yhteyttä Nurmijärven kunnan perhetyön kannalta keskeisiin viranhaltioihin sopiakseni haastatteluista. Lähetin haastattelupyynnön noin 2 viikkoa ennen aiottua haastattelu-aikaa. Samalla haastateltavat saivat sähköpostilla tutkimussuunnitelmani tiivistelmän sekä teemahaastattelun aiheet. Haastattelut järjestyivät nopeasti ja ne sovittiin toteutettavaksi ryhmämuotoisena teemahaastatteluna. Haastatteluun osallistui Nurmijärven lastensuojelun johtava sosiaalityöntekijä, perhetyön johtava sosiaalityöntekijä sekä perhetukikeskus avoprojektin johtava sosiaalityöntekijä. Haastattelu toteutui Nurmijärven perhetyön tiloissa, jossa oli varattuna rauhallinen erillinen huone haastattelua varten. Kaikki haastateltavat olivat ennakolta hyvin valmistautuneita keskusteluun ja olivat varanneet siihen riittävästi aikaa.

Yksityisen palveluntarjoajan valinnassa minua auttoi kunnasta saamani apu. Haastateltavaksi valikoitui palveluntuottaja, joka oli jo pitkään tarjonnut Nurmijärven kunnalle sijaishuollon ja perhetyön palveluita. Lähetin haastatteluaineiston haastateltavalle noin viikkoa ennen haastattelua. Haastattelu toteutui yrityksen omissa tiloissa Keravalla. Nauhoitin molemmat haastattelut matkapuhelimellani. Haastatteluista kertyi yhteensä noin 3 tuntia nauhoitettua keskustelua.

9.2 Aineiston analysointi

Ennen aineiston analyysiä kuuntelin nauhoitetun aineiston useaan kertaan ja kirjoitin taulukkoon kaikki oleelliset lauseet ja ajatukset. Tämä aineistoon tutustumisen ja pelkistämisen vaihe kesti useita päiviä, jonka aikana kuuntelin nauhoja hyvin tarkasti. Pelkistin kuulemani ajatukset yksittäisiksi lauseiksi. Erillisiä lauseita ja ajatuskokonaisuuksia kertyi yhteensä noin 300 kappaletta. Teemoittelin kirjoittamani lauseet teema-alueiden mukaisesti ja poistin aineistosta päällekkäisyyksiä. Analysoin tutkimukseni aineistoa temahaastattelun kysymysten kautta, eli listasin teemat ja niihin liittyvät lauseet omiksi ryhmiksi. Jotkut ajatukset sopivat useampiin teemoihin, joten lisäsin ne molempiin.

Kuva 4: Aineiston analyysin eteneminen

Valitsemiani teemoja olivat perhetyön organisointi ja sisältö, haasteet, tulevaisuuden tarpeet ja suhtautuminen yksityisiin palveluntarjoajiin. Luin teemoiteltua aineistoa useita kertoja läpi ja tutkin aineistoa tutkimustehtävien näkökulmasta. Teemojen sisältöjen tultua tutuksi, kirjoitin jokaisen teema-alueen yksittäiset asiat yhtenäiseen kirjoitettuun muotoon. Mielis-

täni tämä hajanaisen tiedon uudelleen järjestelyn ja muokkaamisen kautta tehty yhtenäinen kirjallinen muoto auttoi minua näkemään palvelurakenteen kokonaisuuden uudella tavalla. Tulosten tulkitsemiseksi vertailin eri teemojen sisältöjä toisiinsa ja niiden suhdetta teoreettiseen viitekehykseen.

10 TUTKIMUSTULOKSET

10.1 Lastensuojelun perhetyön palveluntuottajat ja hankintamenettely

Kunnissa on eri tapoja järjestää lastensuojelun perhetyön palvelut. Nurmijärvellä keskeisin lastensuojelun avopalvelun tukimuoto on perhetyö. Taustalla on periaate, että työtä tehdään koko perheen kanssa. Perhetyö nähdään vanhempien kasvatustyön tukemisena. Lastensuojelussa on pitkälti kysymys aikuisten auttamisesta, niin etteivät aikuisten ongelmat heijastuisi lasten kasvuympäristöön.

Lastensuojelun kuntouttavaa ja korjaavaa perhetyötä toteutetaan Nurmijärven kunnassa kolmessa eri organisaatiossa. Täydentäviä palveluita ostetaan myös yksityisiltä yrityksiltä. Päätöksenteko perhetyönpalveluita hankittaessa riippuu siitä, onko kysymyksessä kilpailutetut vai kilpailuttamattomat palvelut. Kunnan ostaessa avopalveluita, joita se ei ole kilpailuttanut, päätöksentekijänä toimii sosiaali- ja perhepalveluiden päällikkö. Palveluiden hankintaa ehdottaa sosiaalityöntekijä johtavalle sosiaalityöntekijälle, joka oman harkintansa jälkeen esittelee asian sosiaali- ja perhepalveluiden päällikölle. Hankittavien palveluiden ollessa kilpailutettu, sosiaalityöntekijä voi itsenäisesti toimia päätöksentekijänä. Käytännössä päätös kilpailutettujenkin palveluiden hankinnan osalta tehdään yhteisymmärryksessä johtavan sosiaalityöntekijän kanssa. Perhetyönpalveluita ollaan tuotteistamassa palveluiden sisällön kuvailemisen ja kustannustietoisuuden parantamiseksi. Palvelun tuotteistaminen on myös edellytys ulkoistamiselle, mutta tätä ei koeta tuotteistamisen ensisijaiseksi tavoitteeksi.

Kunnan omana tuotantona tapahtuvan lastensuojelun perhetyön tilaa aina lastensuojelun sosiaalityöntekijä. Perhetyön organisaatio toteuttaa käytännön työn, joka usein alkaa tilannearviolla. Arvioinnin jälkeen laaditaan yhdessä lastensuojelun kanssa asiakassuunnitelma, tavoitteet ja sovitaan seurannasta. Työ jatkuu yhteistyönä, jossa työn intensiteettiä ja menetelmiä sovitetaan vastaamaan perheen tarpeita.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijä ei tee varsinaista kuntoutustyötä, vaan asiakastyö painottuu päätöksentekoon, johtamiseen ja hallinnollisiin tehtäviin. Työ sisältää enimmäkseen dokumentointia, viranomaisyhteistyötä, palavereita, tiimityötä ja puhelintunnin

pitämistä. Sosiaalityöntekijä vastaa asiakassuunnitelman toteutumisesta. Arviointi ja kuntouttava työ tehdään yhteistyössä perhetyön kanssa.

Kunnassa toimii myös perhetyöntiimi, johon kuuluu laaja joukko lastensuojelun työntekijöitä. He valitsevat, mitkä perheet otetaan perhetukikeskuksen työn piiriin. Nurmijärven perhetukikeskus on lastensuojeluun kuuluva erityisen avun organisaatio, joka auttaa ja arvioi perheitä, joista ollaan hyvin huolissaan. Perhetukikeskus edustaa Nurmijärvellä kunnallisen perhetyön ydinosaa. Keskus vastaa kunnassa suureen osaan korjaavan perhetyön ja arviointipalveluiden tarpeista. Tällä hetkellä keskuksen organisaatio odottaa uusien tilojen valmistumista Kiljavalle, jonne perustetaan myös lasten- ja nuoren vastaanottoyksikkö. Perhetukikeskuksen työ on arvioida perheiden kokonaistilannetta ja tuen tarvetta. Työ edellyttää erilaisten arviointimenetelmien käyttöä ja kokonaisvaltaista terapeutista työ-otetta. Työn kesto on tyypillisesti muutaman kuukauden arviointivaiheen jälkeen puolesta vuodesta vuoteen. Keskuksen tilat tulevat mahdollistamaan myös koko perheen laitoskuntoutuksen. Perhetyön ja perhetukikeskuksen yhteistyöstä suunnitellaan sujuvaa niin, että perheet voivat siirtyä muuttuvan tuen tarpeensa mukaisesti palvelusta toiseen saatettuna.

Kunnassa on myös tukiperhetoimintaa, joka on lastensuojelun organisoima palvelu perheiden auttamiseksi. Tukiperhe tarjoaa lastensuojelun asiakasperheen lapsille viikonloppuvierailupaikan, jolla autetaan asiakasperheen jaksamista. Perhetyön ennalta ehkäisevän työn näkökulmasta tukiperhetoiminta olisi hyvin suotavaa, mutta valitettavasti tukiperheet on tarkoitettu vain lastensuojelun asiakasperheille. Perhetyöstä arvioidaan, että usein tukiperheen saaminen riittäisi auttamaan perheiden jaksamisesta niin, ettei lastensuojelun asiakkuuteen asti tarvitsisi mennä. Nurmijärvi on mukana 14 kunnan yhteisessä Pihlaja-perhehoitoyksikössä. Yksikön tehtävänä on rekrytoida ja kouluttaa sijaisvanhempia sekä tukea sijaisvanhempia sijoituksen ajan. Perhehoidon lisäämiseen tähtäävä hanke on käynnistynyt hyvin, mutta perheitä on edelleen aivan riittämätön määrä tarpeeseen verrattuna. Uutena palvelumuotona etsitään ammatillisia sijaisvanhempia ja perheitä, joiden vaatimuksena on soveltuva koulutus ja työkokemus. Tämä mahdollistaa enemmän ammatillista osaamista vaativien lasten sijoittamisen toimeksiantosuhteiseen perhehoitoon.

Nurmijärvellä perhetyötä tekevällä yrityksellä on pitkä kokemus sijaishuollon palveluntarjoajana toimimisesta. 1990-luvun puolivälissä yritys alkoi tarjota avotyön palveluita itsenäistyville nuorille, mutta vasta vuonna 2006 perhetyö kehittyi itsenäiseksi palvelutuotteeksi. Yrityksen perhetyö on organisoitu alueellisesti kolmeen tiimiin, jotka sijaitsevat Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Pohjois-Savossa. Jokainen tiimi pyritään luomaan niin, että se sisältää kaiken tarvittavan osaamisen ja pystyy toimimaan alueella itsenäisesti. Tiimien taustalla on koko yrityksen tuki ja aika ajoin joitakin tapauksia käsitellään yhteisissä tiimipalavereissa, joissa saadaan hyödynnettyä mahdollisimman laajaa tietopohjaa tilanteen käsittelyssä. Työntekijät ovat pääasiassa sosionomeja, jotka ovat innostuneita perhetyöstä ja jo työhönottovaiheessa sitoutuneet itsensä kehittämiseen. Oman henkilöstön lisäksi käytetään paljon ulkopuolista osaamista kuten esimerkiksi neuropsykologisen valmentajan, theraplay-terapeutin ja erityisopettajan palveluita.

10.2 Perhetyön sisältö

Kunnallinen perhetyö sisältää paljon keskusteluja, toiminnallisia ryhmiä ja leirejä. Lisäksi työssä käytetään erilaisiin kuviin, kortteihin ja verkostokarttoihin perustuvia menetelmiä. Perheiden viikonloppuleirit on myös todettu erityisen hyväksi ja tehokkaaksi tavaksi auttaa. Ajatuksena tukimuodoissa on, että ne olisivat saavutettavuudeltaan ja kustannuksiltaan sellaisia, joita perheet voisivat tulevaisuudessakin käyttää. Työtä tehdään useimmiten perheiden omissa kodeissa mutta joskus esimerkiksi toiminnallisiin hetkiin, käytetään perhetyön tiloja.

Yksityinen perhetyö määritellään aina asiakaskohtaisesti. Palveluntuottajilla on usein tarjolla tietty peruspaketti, joka sisältää etukäteen määritellyt asiat. Työ ostetaan yleensä tuntityönä ja palveluita muokataan tilanteeseen sopivalla tavalla. Työ alkaa voimavarojen ja motivaation kartoituksella. Alussa on selvítettävä mihin on ensimmäisenä päästävä vaikuttamaan, jotta perheen tilanne saadaan vakautumaan. Tässä arvioinnissa on oltava rehellinen tunnustamaan myös se, jos omat mahdollisuudet eivät kyseisessä tilanteessa tule riittämään. Työn alkaessa, ensimmäiseksi laaditaan asiakassuunnitelma jota aletaan toteuttaa. Työtä seurataan tiiviisti ja suunnitelmaa päivitetään riittävän usein. Työtavat valitaan tilannekohtaisesti. Mahdollista on työskennellä yhdessä koko perheen kanssa, perheenjäsenten kanssa erikseen tai näitä tapoja yhdistelemällä.

Kokonaisuutena perhetyön tuloksellisuutta ei ole Nurmijärvellä tilastoitu. Seurantavälineitä, joiden avulla voisi arvioida tuen tarpeita, tukimuotoja ja tuloksellisuutta ei ole saatavilla. Yleinen käsitys on, että jotkut selviävät omilleen, kun taas jotkut palaavat tietyn jakson jälkeen takaisin tukien piiriin. Saatavilla olevien palvelumuotojen määrää pidettiin vähintäänkin riittävänä. Ongelmana koettiin palveluohjaus ja oikean tukimuodon löytäminen.

10.3 Yksityiset palvelut

Yksityisen palveluntarjoajan on syytä miettiä tarjoaako palveluitaan yhdelle vai useammalle kunnalle. Haastateltavat totesivat kuntien poikkeavan rakenteeltaan ja palvelujärjestelmältään joskus paljonkin toisistaan. Kuntien erilaiset organisaatiot, päätöksenteko ja yksittäisten sosiaalityöntekijöiden suhtautuminen eri palveluihin vaatii kunta-kohtaista erityisosaamista. Joskus palveluntarjoajan ja tilaajan yhteisymmärrystä siitä, miten perhetyötä pitäisi laadun, määrän ja menetelmien osalta tehdä, on vaikeata saavuttaa. Yksityisen palveluntarjoajan edellytetään olevan samanhenkinen ja omaavan samanlaiset eettiset periaatteet. Hyvä yhteistyö edellyttää sujuvaa vuoropuhelua, jossa avoimesti voidaan antaa asioista palautetta. Nurmijärvellä on käytetty muutamaa yksityistä perhetyötä tekevää yritystä täydentämässä palvelutarjontaa. Kunnassa ollaan aika varovaisia uusien yhteistyökumppaneiden ottamisessa, sillä toiminta perustuu hyviin kokemuksiin ja kumppanuuteen. Kunta aikoo kilpailuttaa sosiaalityön avohuollon palvelut ensi vuonna, joten tämä tekee nykyjärjestelyn hankalaksi. Tämän jälkeen kunta ei voi enää laittaa ketään etusijalle pelkästään hyvien kokemusten vuoksi, vaan on noudatettava hankintalain henkeä ja määräyksiä. Yksityisten toimijoiden arviointityön kanssa on myös oltava objektiivinen, etteivät yrityksen arviot johda liian usein yrityksen omiin palvelutuotteisiin. Erään palveluntarjoajan perhetyö paljastui pelkäsi näennäistyöksi, joka oli vaan kyläilyä ilman kunnan suunnitelmallisuutta. Muutenkin yritystoimintaan liittyvä voitontavoittelu ja kustannusrakenteen näkymättömyys aiheuttaa epäluuloja. Avoimuuden lisääminen edistäisi yhteistyötä yritysten kanssa. Esiin nousi ajatus kunnan ja yksityisen palveluntarjoajan yhteistyöstä laadunkehittämisen näkökulmasta, niin että myös kustannusrakennetta selvitettäisiin yhdessä. Kokemukset nykyisistä yksityistä kumppaneista ovat myönteisiä ja yhteistyö toimii hyvin. Yksityiset pystyvät tarjoamaan sellaisia toiminnallisia menetelmiä, monipuolisia palveluita ja ympärivuorokautista saa-

vutettavuutta mitä kunnallinen palvelu ei kykene tarjoamaan. Tämä aiheuttaa toisinaan pohdintaa kunnallisen ja yksityisen perhetyön piirissä olevien perheiden eriarvoisuudesta. Yksityinen perhetyö on usein intensiivistä, useamman kerran viikossa tapahtuvaa työtä, josta raportoidaan kuntaan tiiviisti. Yksityisten palveluntarjoajien tuotteet pitää olla selvärajaisia. Ongelmana on, ettei perhetyötä ja sen tuotteita ole missään yksiselitteisesti määritelty.

Kunta käyttää myös paljon muita avohuollon yksityisiä palveluita. Laitoksilta ostetaan nuorten sijoituksen päättymisen jälkeistä avotyötä ja ammatillista tukihenkilötoimintaa tarjoaa useampikin yritys. Lisäksi avohuollon lyhytaikaisia sijoituksia tehdään perheisiin, ammatillisiin perhekoteihin ja laitoksiin. Nurmijärvellä ei ole tarjota lapsiperheiden kotipalvelua, joten tarvittaessa sekin ostetaan ulkopuolelta. Yksityiset palveluntuottajat ovat hyvin aktiivisia markkinoinnissaan ja yhteydenottojen määrä koetaan hieman ongelmalliseksi, koska aikaa kaikille yritysesityksille ei ole.

Monet kunnat ovat kilpailuttaneet jälkihuollon avopalvelut ja tilaavat perhetyötä samoilta yrityksiltä. Lastensuojelun avopalveluita ja perhetyötä ei ole kovin monessa kunnassa vielä kilpailutettu. Kilpailutus on kuitenkin vahvasti tulossa myös avopalveluihin ja lähitulevaisuudessa myös perhetyön palveluita kilpailutetaan entistä enemmän. Muutammat kunnat, kuten Espoo, ovat nämä palvelut jo kilpailuttaneet. Osa avotyötä tarjoavista palveluntuottajista suunnittelee oman yhdistyksen perustamista laatutyön, läpinäkyvyyden ja kilpailuedellytysten parantamiseksi.

10.4 Perhetyön haasteet

Työskenneltäessä perheen kanssa voi joskus kestää hyvin pitkään ennen kuin perheen ongelmista saa selvää. Joskus luottamuksen saavuttaminen ja tuloksellisen dialogin käynnistäminen voi viedä jopa puoli vuotta. Samalla auttaminen on muuttunut pitkäkestoisemmaksi, perheiden hoitosuhteita ei saada katkaistua, vaan autettavien perheiden määrä koko ajan lisääntyy. Työskentelyssä on joskus vaikeinta saada selville mikä on se ongelma, jonka ratkaisemalla perheen ongelmat lähtisivät selviämään. Huolenaiheita voi olla monta kerrosta päällekkäin ja muutoksen välineiden tunnistaminen ja kuvaaminen on joskus hyvin vaikeata.

Tähän ongelmaan liittyy myös perhetyön tuotteistamisen haasteet, sillä yksilölliset ongelmat vaativat yksilöllisiä ratkaisuja, eivätkä ne aina löydy muutamasta tuotteistetusta apupaketista. Varsinkin tuotteistamisen vaatima tarkka tuotteen kuvaus uhkaa rajata työnteon mahdollisuuksia tiettyyn ennalta määriteltyyn sisältöön, joka ei ehkä kyseiselle perheelle sovi. Etukäteen ei osata kuvata sitä, mitä muutoksen aikaansaaminen vaatii. Perhetyöntekijöiltä vaaditaan suurta ammattitaitoa tunnistaa oman osaamisensa rajat. Perheen kokonaistilanteen analysoiminen vaatii niin paljon monipuolista osaamista, ettei sitä useinkaan voi tehdä yksin, vaan tarvitaan koko moniammatillisen ryhmän yhteinen osaaminen. Aina sekään ei riitä ja kokemus on, että joskus näkee perheitä, joita siirretään auttajalta toiselle siinä toivossa että joku keksisi mitä on tehtävä. Hämmentävintä ovat ne perheet jotka ovat vuosia olleet kaiken saatavissa olevan yhteiskunnallisen avun piirissä, mutta eivät ole silti tulleet autetuiksi. Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että joka kerta, kun perheen tilanteeseen puututaan ulkopuolelta epäonnistuneesti, se vaikeuttaa aina seuraavan auttajan työtä. Perhetyöstä puuttuu tutkittua tietoa, jota työntekijät voisivat hyödyntää pohtiessaan vaikuttamisen tapoja ja mahdollisuuksia.

Perhetyön painopiste on ensimmäisessä kohtaamisessa, jossa perhe kokoaa jaksamisensa rippeet ja yrittää saada muutosta tilanteeseensa. Jos tämä vaihe epäonnistuu, niin jatkokyöskentely hankaloituu huomattavasti. Joskus huomataan, etteivät avotyön tukitoimet riitä, vaan tarvitaan sijaishuollon palveluita. Näissä tapauksissa on osattava toimia eettisesti oikealla tavalla, varsinkin jos samaan organisaatioon kuuluu myös sijaishuollon yksiköitä. Oleellista on, että asiat esitellään avoimesti ja puolueettomasti sosiaalityöntekijälle, joka päättää mahdollisen sijaishuollon järjestelyistä lapsen edun mukaisesti. Yksityisen yrityksen näkökulmasta on tarvetta koko perheen kuntoutukselle, mutta palveluntarjonnan esteenä ovat suuret investoinnit ja vaihtelut kysynnässä. Yksin toteutettuna riskit olisivat hyvin suuret ja yhteistyössä muiden kanssa kannattavuus arvioidaan riittämättömäksi.

Yksityisen yrityksen näkökulmasta kilpailua perhetyöpalveluissa on melko paljon. Tärkeintä on keskittyä tekemään oman työnsä mahdollisimman hyvin, jotta olemassa olevat asiakassuhteet säilyisivät ja hyvin tehty työ edistäisi uusien asiakassuhteiden syntymistä. Liiketoiminnan kannalta useampi asiakaskunta tuo turvaa. Jokaisen uuden kunnan asiakkaaksi saaminen vaatii kuitenkin ison työmäärän. Päätöksenteko hankinnoista on käytännössä pitkälti sosiaalityöntekijöillä, jotka esittelevät palvelun hankkimista esi-

miehilleen. Tämä edellyttää oman toiminnan tunnetuksi tekemistä jokaiselle sosiaalityöntekijälle erikseen, pelkästään johtavan sosiaalityöntekijän tapaaminen ei riitä. Suhautuminen yksityiseen sosiaalipalveluntarjoajaan ei ole kuntatasoinen asia, mutta yksittäisillä sosiaalityöntekijöillä on erilaisia näkemyksiä yksityisistä palveluntarjoajista. Kunnan koko vaikuttaa asiakaspotentiaaliin siten, että monissa pienissä kunnissa on jo syntyneet tavat, joilla palvelutarpeisiin vastataan ja niiden muuttaminen ulkopuolisena on vaikeata. Pienessä kunnassa on valmiit keskinäiset verkostot, joihin ei helposti pääse väliin, vaikka joskus olisi syytäkin. Suurimmissa kunnissa on yleensä vahva oma organisaatio, joka tarvitsee yksityisiä palveluita vain paikatakseen joitakin erityisalueita. Keskisuuret kunnat, kuten Nurmijärvi, ovat sopivimpia yhteistyökumppaneita.

Yrittäjää huolestuttaa, jos hankinnoissa ei riittävästi painoteta laatutekijöitä, vaan tärkeimmäksi hankintaperusteeksi nousee pelkästään hinta. Huonoja kokemuksia oli kertynyt esimerkiksi Helsingin sijaishuollon laitosasumispalveluiden kilpailutuksesta, jossa etäiset, vähän palveluiden laatuun investoineet yritykset menestyivät hyvin ja lähellä olevat, ammattitaitoiset yksiköt rajautuivat valinnan ulkopuolelle. Tällainen menettely koettelee yrittäjän motivaatiota. Jos työtä ei voi tehdä kustannuspaineen vuoksi riittävän hyvin, joutuu myös pohtimaan oman työnsä eettisyyttä ja mielekkyyttä. Yksityisen palveluntuottajan näkökulmasta kunnalliset palvelut ovat pirstaloituneita, jolloin eri organisaatiot hoitavat eri perheenjäseniä, eikä kokonaisuus ole kenenkään valvonnassa. Päihdehuolto, mielenterveys ja lastensuojelupalvelut eivät välttämättä toimi tehokkaassa yhteistyössä perheen kannalta.

10.5 Tulevaisuuden tarpeet

Perheiden vaikeuksien ei arvella ratkaisevasti tulevaisuudessa vähenevän. Enneminkin lisähaasteita tuo rajattomat lapset, puutteet vanhemmuudessa ja uusperheiden suuri määrä. Lisätarvetta tulee myös olemaan sijaishuoltopaikkojen tarjoamasta perheiden kuntoutuksesta. Lisäksi sellainen sijaishuollon järjestely puuttuu, missä lapsi ja perhe voisivat olla yhdessä kuntoutuksessa sijoituksen aikana. Tällaisella järjestelyllä voitaisiin välttää perheen rikkominen sijoituksen aikana. Kunnallista kotipalvelua ei lapsiperheille ole, joten lastenhoidon järjestäminen vanhemman lyhytaikaisen poissaolon aikana on hyvin vaikeaa. Tällä hetkellä kunnassa ei ole lasten ja nuorten omaa vastaanottoyksik-

köä eikä perheille tarkoitettua ympärivuorokautista kuntoutuspaikkaa. Tämä tarve korjaantuu vuoteen 2014 mennessä, mutta perheiden laituskuntoutuksen jälkeiselle ajalle voisi yksityisellä palveluntarjonnalla olla kysyntää. Kysymys voisi olla asumispalveluista, jotka sisältävät itsenäiseen pärjäämiseen siirtymisessä tarvittavan tuen. Satunnaisesti tarvittavalle pitkäaikaiselle koko perheen sijaishuollolle tai tukiasumiselle ei myöskään ole riittävästi palveluntarjontaa. Tukiperheistä on koko ajan pulaa, joten sellaiselle ammatilliselle perhekodille, joka ottaisi lapsia hoitoon viikonlopuksi, olisi kovasti kysyntää. Kunnallisten palveluiden keskittyminen arkeen ja virka-aikaan hankaloihtaa auttamista, palveluita tarvitaan myös iltaisin ja viikonloppuisin. Lisäksi Nurmijärven kokoisessa kunnassa on käytännössä vain kaksi toimivaa perhekotia, joka ei riitä edes kunnan omiin tarpeisiin.

10.6 Tutkimuksen luotettavuus

Luotettavuus on vaatimus, joka seuraa tutkijaa mukana koko prosessin ajan. Se alkaa tutkimustehtävästä, johon vastaavia kysymyksiä hahmotellaan. Vastaavatko kysymykset siihen mitä ollaan selvittämässä ja onko tutkimussuunnitelma huolellisesti tehty? Luotettavuuteen liittyy myös tutkimuksen toistettavuus ja menetelmien tarkka kuvaaminen, jotta yleensä mitään arviointia luotettavuudesta voidaan tehdä. Oma asiansa on tutkijan eettisyys, jossa nousee esiin lähdeaineistoon liittyvät kysymykset kuten oikeamuotoinen viittaaminen tai aineiston olemassaoloon liittyvät kysymykset.

Eräitä luotettavuuskriteereitä ovat uskottavuus ja vahvistettavuus. Uskottavuus tarkoittaa, että tutkijan käsitteellistäminen ja asioista tekemät tulkinnat vastaavat tutkittavien ajatuksia. Vahvistettavuus edellyttää, että tutkimus ja tehdyt tulkinnat ovat samansuuntaisia kuin toisissa vastaavissa tutkimuksissa. Aineistoon liittyviä luotettavuuden kriteereitä ovat aineiston riittävyys, analyysin kattavuus, analyysin arvioitavuus. (Eskola & Suoranta 1998, 212–217.) Oman työn luotettavuuden arviointi on vaikeata ja varsinkin ensikertalaiselle haastavaa. Mielestäni tämän työn luotettavuus riippuu paljon tutkimusmetodista ja menetelmien käytön onnistumisesta. Teemahaastattelu oli mielestäni sopiva tapa kerätä tietoa, jonka tulkinnat ja epäselvyydet saattoi heti varmentaa. Lisähaastattelut tai haastateltavien suurempi määrä, olisivat voineet tuoda asiaan uutta tietoa. Muiden kuntien tilanteen selvittäminen olisi voinut auttaa Nurmijärven kunnan ti-

lanteen paremmassa hahmottamisessa. Selvitystyön tulokset on kirjoitettu ilman tulkintaa, joten niiden tietosisältö on pitkälti käytetyn metodin tulosta. Haastateltavat saivat tutkimustulokseni kommentoitavakseen ennen työn lopullista versiota. Saamani palautteen perusteella tein vielä joitakin täsmennyksiä. Johtopäätökset sisältävät tulkintaa ja kerätyn tiedon uudelleen järjestelyä tavalla, joka johtaa uuteen tietoon. Tämän prosessin kuvasin mahdollisimman avoimesti ja perustellusti. Lopullisen arvion luotettavuudesta ja uskottavuudesta tekee lukija. Tämänkin tutkimuksen laadullisessa arvioissa on syytä keskittyä seuraamaan tutkimuksen johdonmukaisuutta, sillä tutkittava ilmiö on paikkaan ja aikaan sidottu, eikä ole täysin samanlaisena toistettavissa.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Johtopäätösten tekeminen tässä työssä tarkoittaa taustateorian eli viitekehyksen, aikaisempien tutkimustulosten ja omien tutkimustulosten avulla saatavia vastauksia esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Johtopäätösten tekeminen sisältää tulkintaa ja ajatuskulkua, joiden selväsanainen esittäminen on välttämätöntä työn luotettavuuden vuoksi. Seuraavaksi esittelen johtopäätökseni jakaen ne kahden ensisijaisen tutkimuskysymyksen mukaisesti.

11.1 Perhetyön palveluiden tilanne Nurmijärvellä

Tämän työn lähtökohtana oli Suvrinteen Perhekodin palveluiden mahdollinen laajentaminen perhetyön palveluihin tulevaisuudessa. Työssä haluttiin selvittää lastensuojelun perhetyön palvelujärjestelmää, palvelun tarpeita ja markkinatilannetta Nurmijärven kunnassa. Eräs tärkeä näkökulma oli nykypalveluiden tarpeisiin vastaavuus. Vastasiko nykyinen palvelujärjestelmä niihin tarpeisiin, joita Nurmijärveläisillä perheillä oli? Selvitystyön tuloksena kävi ilmi, että palveluntarve oli kasvamassa. Painotus ehkäisevään työhön lisää tarvetta perhetyölle ja sitä kautta myös yksityisiä toimijoita tarvitaan täydentämään kunnallisia palveluita. Uusi lastensuojelulaki on tuonut mukanaan lisää velvoitteita ja asiakkuudet pitkittyvät ja uusia asiakkuuksia alkaa enemmän kuin vanhoja saadaan katkaistua. Kunta vastaa tarpeisiin omalla perhetyön ja lastensuojelun organisaatiollaan ja kunnan perhetukikeskus täydentää palveluita erikoisosaamista vaativan hoidon antamisessa. Yhteistyö vaikuttaa toimivalta ja palvelujärjestelmä toimii joustavasti, perheitä autetaan tarpeen mukaisesti. Palvelujärjestelmä kykenee tarjoamaan kevyen tuen muotoja sekä tarvittaessa hyvin hoidollisia terapeutteja palveluita.

Yrittäjän näkökulmasta palvelujärjestelmässä ei ole sellaisia aukkoja, jotka suoraan vaatisivat yksityisen sektorin mukaantuloa, mutta joitakin täydentäviä palveluita tarvitaan. Perusteita yksityisen palveluntuottajan käytölle palvelun sisällön perusteella oli vaikeata löytää. Syntyi vaikutelma, että yksityisen palveluntuottajan käyttöön eniten vaikuttavat palvelustrategian poliittisten linjausten vaikutus sekä kunnallisten resurssien puute. Sama käsitys tuli esille myös Etholen-Rönnerbergin sosiaalilautakuntien

puheenjohtajille suunnatussa kyselyssä. Perhetyön ja lastensuojelun taustalla on tunnistettavissa Johanna Hurtigin tihkuvan auttamisen mallin mukainen paradigma. Työtä tehdään koko perheen kanssa. Palveluita on tarjolla hyvin monipuolisesti, eikä puuttuvia palveluita koeta ongelmaksi vaan enneminkin ihmisiä ei saada ohjattua käyttämään niitä. Kokonaisuudesta jää vaikutelma, että järjestelmä on toimiva ja asiakasmäärien säilyessä kohtuullisena se myös toimii. Asiakasmäärät näyttävät kuitenkin olevan jatkuvassa kasvussa eivätkä nykyresurssit riitä niitä hoitamaan. Poliittisen ympäristön ja kunnan strategioiden valossa on todennäköistä että myös perhetyön palveluiden ulkoistaminen yksityisille yrityksille tulee lisääntymään. Tuotteistaminen, halu kilpailuttaa palveluita ja taloudelliset paineet edesauttavat tätä kehitystä. Nurmijärvellä kehitystä kuitenkin hidastaa oman perhetukikeskuksen perustaminen, joka vastaa osasta perhetyön erikoisosaamisesta ja laitoshuollosta. Kehitys voi kuitenkin johtaa senkin osalta tilaaja-tuottajamallin mukaiseen asemaan, jossa myös se joutuu kilpailemaan yksityisten toimijoiden kanssa. Tämä tutkimus ei anna vastausta siihen onko se kannatettava kehityssuunta palveluiden laadun kannalta, mutta yrittäjän näkökulmasta se luo lisää mahdollisuuksia.

Nurmijärven perhetyössä on käytössään laaja valikoima erilaisia toiminnallisia, terapeutisia ja arviointiin liittyviä menetelmiä. Työntekijöiden haastatteluiden ja kirjallisuuden perusteella keskeisin ongelma tuntuu olevan se, mikä menetelmä soveltuisi parhaiten mihinkin tilanteeseen. Riittävää tutkimusta perhetyön menetelmien vaikuttavuudesta ei ole Suomessa tehty ja ulkomaiset tutkimukset eivät aina ole suoraan sovellettavissa tänne. Tavallaan perhetyötä tehdään yrityksen ja erehdyksen kautta. Aikaan, paikkaan ja perheiden yksilöllisiin tilanteisiin liittyvä intervention vaikuttavuus todetaan ainoastaan käytännössä. Tämä oivallukseni avasi minut ymmärtämään perhetyön haastavuutta. Toisaalta tilanne madaltaa uusien toimijoiden mukaantulon kynnystä, koska työn vaikuttavuuden arviointia ei juurikaan tehdä. Suvrinteen Perhekodin kannalta tilanne näyttää siltä, että vaikka mahdollisuuksia perhetyön tekemiseen olisi, niin työn vaatavuus arveluttaa. Palvelu olisi mahdollista tuottaa niin, että osaaminen ostetaan ulkopuolelta, mutta tämä ei vastaa perhekodin yrittäjien näkemystä siitä miten liiketoimintaa tulisi laajentaa. Yrittäjillä on näkemys siitä, että kasvun tulisi tapahtua oman osaamisen hyödyntämisen kautta eikä uutta liiketoimintaa ostamalla. Niin sanottu organisaation kasvun ajatus on samansuuntainen sen kanssa miten haastateltu perhetyötä tekevä laitos oli perhetyönsä aloittanut.

Puuttuva tuotteistaminen, vaikuttavuuden arvioinnin vaikeus ja asiakkaiden haavoittuva asema mahdollistaa myös laadultaan heikompien palveluntuottajien toiminnan. Tuleva kilpailutuskaan ei tätä ongelmaa korjaa, sillä hyvät aikaisemmat kokemukset eivät enää tule ratkaisemaan käytettäviä palveluntuottajia.

Perhetyön sisältöjen, hankintaprosessin ja haasteiden tarkka läpikäyminen oli tämän työn tekemisen kannalta tarpeen, sillä ennakolta oli mahdotonta tehdä johtopäätöksiä perhetyöpalvelun aloittamisesta. Työkäytännöt ja teoria oli syytä selvittää hahmottaakseni kunnan perhetyön kokonaisuuden riittävän selkeästi. Tämän työn tuloksena syntyi käsitys perhetyötä ohjaavasta teoriasta, lainsäädännöstä, nurmijärven palvelurakenteesta ja päätöksenteosta sekä markkinatilanteesta. Saadun tiedon pohjalta oli mahdollista tehdä se johtopäätös, ettei ainakaan intensiiviperhetyön aloittaminen ole Suvirinteen Perhekodin kannalta ajankohtaista. Jos johtopäätös olisi ollut toisenlainen, olisi työn sisältöjen ja hankintaprosessin tunteminen ensisijaisen tärkeitä. Perhekodin perhetyön suunnittelun kannalta olisi ollut ensiarvoisen tärkeitä tuntea markkinatilanne ja kunnalliset päätöksentekomekanismit.

Perhetyön tekeminen laituskuntoutuksen ja itsenäisen kotiin annettavien palveluiden välimaastossa näyttäytyi kuitenkin sellaisena vaihtoehtona, joka säilyi mielenkiintoisena vaihtoehtona. Tuettu asuminen oman kodin ulkopuolella laitospäivien jälkeen olisi tarpeen madaltamaan kynnystä laitoksen ja itsenäisen pärjäämisen välillä. Tässä palvelussa perhekoti voisi tarjota asumispalvelun ja kevyen tuen arjessa selviytymiseen, tukeutuen laitokseen syvempää ammatillista osaamista vaativissa asioissa.

Yleisellä tasolla lastensuojelun perhetyön palveluista syntyi kuva, että työntekijät ovat sitoutuneita ja ammattitaitoisia, mutta resurssipula vaikeuttaa työn tekemistä. Tukihenkilöitä ja perheitä tarvittaisiin auttamaan perheitä ongelmien pahenemisen ehkäisemiseksi. Aikaisemmissa tutkimuksissa ja kunnan strategioissa esiin tuotu myönteisyys yksityiseen palveluntarjontaan välittyi myös tätä selvitystä tehtäessä. Haastateltavat olivat aidosti valmiita pohtimaan esitettyjä kysymyksiä ja toivat esiin omia ehdotuksiinsa yhteistyömahdollisuuksista. Toinen Suvirinteen Perhekotiä kiinnostava kehitysuunta voisi olla erään haastateltavan ehdottama laadullinen yhteistyö, jossa yhteistyö rakennetaan avoimuuteen ja yhteisymmärrykseen perustuen. Toimintamuoto, jossa myös kustannukset ja sitä kautta palvelun hinta olisi yhteistä tietoa. Tätä ajatusta on

mielenkiintoista kehittää eteenpäin. Tilanteeseen vaikuttavat muun muassa hankintalainsäädäntö ja tulevat kilpailutukset ja palveluiden tuotteistaminen. Vaarana on että perhetyö muuttuu palvelupaketeiksi, joiden käyttöä määrittelee enemmän lainsäädännölliset ja kilpailulliset tekijät kuin asiakastarpeet, laatu ja sosiaalityöntekijän harkinta.

11.2 Tarve yksityisille lastensuojelupalveluille

Tulevaisuudessa lastensuojelutarpeiden nähdään kasvavan. Rajattomat lapset ja puutteet vanhemmuudessa ovat kasvava ongelma. Yksityisiltä palveluntarjoajilta odotetaan palveluita perheille sijoituksen aikana, lisää perhekuntoutuspaikkoja ja kotipalveluita. Edellisessä kappaleessa mainittujen tarpeiden lisäksi, tarvetta on myös ammatillisille tukiperheille ja myös koko perheen sijaishuollolle. Nurmijärvellä on tällä hetkellä vain 2 toimivaa ammatillista perhekotia, joten jo pelkästään Nurmijärven kunnan kannalta niitä tarvittaisiin lisää. Nykyisissä kahdessa perhekodissa hoidetaan myös monen muun kuin Nurmijärven kunnan alueelta tulevia lapsia. Laitospaikkojen tarvetta kunnan oman vastaanotto- ja arviointiyksikön lisäksi, ei tullut esille. Tämä on johdonmukaista sijais- huollon perhehoidon määrän lisäämistavoitteen kanssa.

Suvrinteen perhekodin kannalta nämä palvelutarpeet ovat mahdollisia liiketoiminnan kehityssuuntia. Toisaalta perhekoti toimii alalla, joka perustuu vahvasti yrittäjien arvo- maailmaan ja näkemykseen tavoiteltavista työmuodoista. Pelkät liitetoiminnalliset mahdollisuudet eivät tässä tapauksessa ole toiminnan kehittämisen kannalta määrääviä tekijöitä. Yrittäjäpariskunnan päätöksiä ohjaavat taloudellisen kannattavuuden lisäksi, huoli omista resursseista, vastuullisuus laadukkaasta työstä ja vaatimus oman vision noudattamisesta. Yksittäinen kannattavakaan liiketoiminta-idea ei siis välttämättä johda toimenpiteisiin. Tämän työn pohjalta pohdimme eri mahdollisuuksia toiminnan laajentamiseksi, mutta hylkäsimme useimmat edellä mainituista syistä. Mahdollisia perhetyön palveluita Suvrinteen perhekodille löytyi kaksi. Nämä mahdollisuudet ovat perhekuntoutuksen tukitoiminta yhteistyössä laitoksen kanssa sekä perhetyön tekeminen sijoitusvaiheen jälkihuollon palveluiden kautta. Toinen mahdollinen kehityssuunta on perhekotoiminnan laajentaminen perustamalla toinen yksikkö. Haasteena on sopivan pariskunnan löytäminen perhekodin vanhemmiksi, jotka olisivat valmiita sitoutumaan työhön perhekotityön edellyttämällä tavalla.

12 POHDINTA

Tämän työn tekeminen vastasi sille asettamiani odotuksia. Se osoittautui hyödylliseksi ja mielenkiintoiseksi prosessiksi, joka tulee auttamaan minua omassa työssäni. En etukäteen osannut arvioida sitä miten laaja ja haastava aihevalintani oli ja mihin johtopäätöksiin se tulisi johtamaan. Ennakko-ajatus perhetyöstä mahdollisena kasvualueena oli osaltaan oikein, sillä se on kasvava lastensuojelutyön ala. Perhetyön toteuttamiseen liittyvä vastuu ja yrittämiseen liittyvät eettiset kysymykset yllättivät minut. Toimiessani sijaishuollossa minun on täytynyt käydä läpi siihen liittyviä eettisiä pohdintoja, mutta sama pohdinta ei ole suoraan siirrettävissä uuteen toimintaan. Tämä harkinta ja omien motivaatioperusteiden tunnistaminen johti ennalta arvaamattomiin päätelmiin. Uutta liiketoimintaa suunniteltaessa ei määrääväksi tekijäksi noussutkaan liiketoimintamahdollisuudet tai markkinatilanne, vaan halu sitoutua uudentyyppiseen työhön. Tätä en osannut millään lailla ennakoida. Osittain tämä työni painottui ehkä liikaa perhetyön palveluihin ja niiden sisältöön. Tämä tietysti johtui siitä, että ennakoitu intensiiviperhetyö ja sen suunnittelu olisi vaatinut nämä taustatiedot. Työprosessi onnistui kuitenkin selkeyttämään perhekodin tulevaisuuden näkymiä ja antoi hyvät perusteet ratkaisujen teolle. Jälkiviisautena voisi todeta, että olisi ollut järkevämpää muotoilla tutkimuskysymys enemmän erilaisten kehittymismahdollisuuksien etsimiseen, kuin rajata sitä niin paljon perhetyöhön. Tästä huolimatta työ toi esiin mielenkiintoisia mahdollisuuksia tulevaisuuden suhteen, joiden toteutuminen on nyt yrittäjien itsensä varassa.

Itse työprosessi eteni mielestäni oikeassa järjestyksessä ja tuotti niitä tietoja mitä siltä odotettiin. Työskentely itsessään toi esiin kysymyksiä ja aiheita, joita olisi mielenkiintoista selvittää edelleen. Seuraavan tutkimukseni liittyisi varmasti perhetyön tai lastensuojelun vaikuttavuuteen. Aineiston keruu ja viitekehysten valinta onnistuivat minusta hyvin, mutta analyysin teoreettisen mallin seuranta tuntui tämäntyyppisessä työssä hieman teennäiseltä. Jäin hieman epävarmaksi siitä kuinka paljon onnistuin lisäämään aineiston tietoarvoa tiivistetyn ja teemoitellun haastatteluaineiston vertailussa.

Jälkikäteen ajateltuna tämän tyyppisen työn tavoitteena on myös opetella tutkimuksen tekemistä ja saada kokemuksia, joista oppii seuraavia tutkimuksia ajatellen. Tämä tavoite toteutui hyvin, sillä nyt hahmottaa koko prosessin paremmin. Tällaisessa ensimmäi-

sessä tutkimusharjoittelussa osa huomiosta menee prosessin vaiheista ja etenemisestä huolehtimiseen ja muutoseikkojen pohtimiseen. Jatkossa olisi varmaan helpompi keskittyä enemmän aiheeseen, aiheen rajaamiseen, tiedonkeruuseen ja analysointiin. Kokonaisuutena ajatellen tämä työ auttoi minua näkemään niitä käytännön haasteita, joita perhetyöhön liittyy. Nykyinen lainsäädäntö ja näkemykset parhaasta tavasta auttaa perheitä ohjaavat toimintaa perhetyön ja perhehoidon suuntaan. On selvää, että myös palvelujärjestelmämme on valmistauduttava uusiin osaamisvaatimuksiin ja työmuotoihin, joita tämä kehityssuunta tuo mukanaan. Tämä kehitys haastaa palveluntuottajia mukaan kehittämään uusia tehokkaita auttamistapoja ja yhteistyömuotoja.

LÄHTEET

- Arajärvi, Esa & Väyrynen, Riikka 2009. Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveydenhuollossa 2009. Tilastoraportti. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana (2001) Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Jari, Eskola & Juha, Suoranta: Johdatus laadulliseen tutkimukseen, Tampere: Vastapaino.
- Etholén-Rönnberg, Merja 2008. ”Eihän räätälöityjä sosiaalipalveluja voi kilpailuttaa?” Yksityiset sosiaalipalvelut – sosiaalilautakunnan puheenjohtaja päätöksentekijänä. Helsingin yliopiston yhteiskuntatieteiden laitos. Lisensiaattitutkimus.
- Heino; Tarja 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Stakesin työpapereita 9/2008. Helsinki: Stakes.
- Heino; Tarja, Berg; Kristiina, Hurtig; Johanna 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys. Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsennyksiä. Aiheita monistesarja 14/2000. Helsinki: Stakes.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. 10. osittain uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hurtig, Johanna 2004. Lasta suojelemissa: etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden laitos. Väitöskirja.
- Ilmonen, Kari; Pajukoski, Marja; Hujala, Anne 1993. Perhekuntoutustyöryhmän muistio. Työryhmämuistio: 1993:22. Helsinki: Stakes.
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna; Virolainen, Arja 2007. Perheen parhaaksi Perhetyön arkea. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Kauppinen; Sari, Niskanen; Tapani 2003. Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveydenhuollossa 2003. STAKES Raportteja 274. Helsinki: STAKES.

Kuntaliitto 2007. Sosiaali- ja terveystieteiden hankinta ostopalveluna – opas. Viitattu: 22.10.2012 http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/soster/hallinto-jarjestaminen-tuottaminen/sote-ostopalvelu/Documents/Sosiaali_ja_terveyspalveluiden_hankinta_ostopalveluna%5B1%5D.pdf

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 733/1992.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Latvala, Eila & Vanhanen-Nuutinen, Liisa 2001. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: Sisällönanalyysi. Teoksessa Sirpa Janhonen & Merja Nikkonen (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY.

Lehti, Arttu 2008. Kilpailuttaminen lastensuojelussa. Tampereen Yliopiston taloustieteidenlaitos.

Mehiläinen Oyj. Terveystieteiden hankinta. i.a Viitattu 14.12.2012
http://www.mehilainen.fi/terveyspalvelut/toimipisteet/156/kiljavan_majakka

Nurmijärven kuntastrategia 2010-2020. Viitattu 12.11.2012.
http://www.nurmijarvi.fi/filebank/2919-KUNTASTRATEGIA_.pdf. Tuloste tekijän hallussa

Nurmijärven kunta. Asiakaslähtöinen palvelutuotanto-ohjelma vuoteen 2020. Viitattu 15.11.2012. http://www.nurmijarvi.fi/filebank/5661-Patu-ohjelma_KV_2062012.pdf. Tuloste tekijän hallussa.

Nurmijärven kunta. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009-2012. Viitattu 13.11.2012. http://www.nurmijarvi.fi/filebank/1438-lasten_ja_nuorten_hyvinvointisuunnitelma.pdf. Tuloste tekijän hallussa.

- Pitkämäki; Ari 2000. Pk-yrityksen liiketoimintasuunnitelma. Helsinki: Kauppakaari.
- Puonti, Annamajja; Saarnio, Tuula; Hujala, Anne 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi Oy
- Sosiaaliportti, Lastensuojelun käsikirja, Työprosessi. i.a Viitattu 12.11.2012
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi/FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/muodot/ammattillisetperhekodit/>
- Sosiaaliportti, Lastensuojelun käsikirja, Perhetyö. Avohuollon perhetyö. i.a. Viitattu 30.10.2012.<http://www.sosiaaliportti.fi/fi/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/>
- Suhonen; Ari 2008. Vaikuttavuuden arviointi lastensuojelun sosiaalityön avohuollossa. Lastensuojelun tieto-hanke i.a <http://www.sosiaaliportti.fi/>
- Tenhunen; Lauri 2004. Yrittäminen sosiaali- ja terveysalalla. Järvenpää: Yrityssanoma Oy
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a. Terveystietojen kaventamisen kustannushyödyt. Viitattu 20.10.2012. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kaventaja-fi/miksi/vaikuttavuus.
- Tuomi, Jouni. & Sarajärvi, Anneli. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Westman, Riikka; Haverinen, Riitta; Ristikartano, Veera; Koivisto, Juha; Malmivaara, Antti 2005. Perheinterventioiden vaikuttavuus. Järjestelmällinen kirjallisuuskatsaus. Stakes Arviointiraportteja 5/2005. Helsinki:2005
- Väyrynen; Riikka 2010. Yksityiset sosiaalipalvelut 2010. Tilastoraportti. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- YK:n lastenoikeuksien sopimus 1989
http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/LOS_A5fi.pdf

(LIITE 1)

Teemahaastattelurunko:

Kysymykset liittyvät lastensuojelun perhetyön palveluihin Nurmijärvellä. Haastateltava vastaa kysymyksiin oman työnsä/organisaationsa näkökulmasta.

1. Palveluntuottajiin liittyvät asiat

Alateemoja: Kunnallinen organisaatio: lastensuojelu /perhetyö/ perhetukikeskus
Seudullinen yhteistyö, yksityiset ja kolmannen sektorin palveluntarjoajat
Edellytykset palveluntuottajille
Kilpailutilanne
Tilaaaja-tuottajamalli

2. Palvelun sisältöön liittyvät asiat

Alateemoja: Lastensuojelun perhetyön prosessi
Nurmijärvellä tarjottavat palvelut (ehkäisevä ja korjaava vaihe)
Hyväksi havaitut menetelmät, tuloksellisuus
Puuttuvat palvelut / menetelmät – täydentävien palvelujen tarve
Tuotteistaminen
Kustannusten seuranta ja mittaaminen
Tämän hetken suurimmat haasteet

3. Palveluiden hankintaan liittyvät asiat

Alateemoja: Ostosta päättäminen
Omat ja ostopalvelut tasapaino
Kilpailutus

4. Visio tulevasta

Alateemat: Palveluntarpeen kehitys tulevaisuudessa
Oman osaamisen myynti seudullisesti
Kunnallisten palveluiden toteutus
Yksityisen palveluntuotannon osuus
Uudet toimintamuodot
Mitä yksityinen lastensuojelun perhetyö voisi olla